

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΛΖ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 — ΤΗΛ. 27.689 | 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1960 | ΑΡΙΘ. 21

ΘΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΟΥΝ ΣΤΑΘΜΟΝ

Ἐπανελημμένως ἐτονίσαμεν, ὅτι συνελκῶς ἀνιοῦσα εἶναι ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας. Διὰ πάντα καλόπιστον καὶ ἀντικειμενικὸν παρατηρητὴν ἐμφανίζεται αὕτη διακατεχομένη ὑπὸ δίφης μᾶς νέας καὶ πνευματικωτέρας ζωῆς. Ἀποτελεῖ τοῦτο πίστιν μας. Πίστιν, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ παύσωμεν νὰ τονίζωμεν, ἕως ὅτου καταστῆ κοινὴ συνειδησις. Δὲν ὑπάρχει ἄλλως τε τίποτε τὸ περισσότερον χαροποῖόν, ὅσον ἡ διαπίστωσις, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ πνευματικοῦ καὶ θείου κόσμου εἰσδύει ὁλοὲν καὶ πληρέστερον εἰς τὴν ἐπίγειον ἱστορίαν. «Γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς».

* .

Βεβαίως δυσχερὴς εἶναι πάντοτε ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀληθείας. Ἰδιαίτατα ὁμως εἰς τοὺς καιροὺς μας αὐτούς. Διότι ἀδρά, πυκνὰ καὶ ἐντοπωσιακὰ ἐπέρχονται καθημερινῶς τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα συνέχουν εἰς ἀγωνίαν τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν· καὶ ἐμφανίζον τὴν παγκόσμιον ὁλότητα βαδίζουσαν εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου. Ὁ Σατανᾶς, ἐμπνεύσας εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν ψευδῆ καὶ ἀπατηλὴν ἰδέαν, ὅτι δύναται νὰ πολεμηθῆ τὸ κακὸν διὰ τοῦ κακοῦ, ὑποδύεται τὸ σχῆμα ἀγγέλων φωτός. Καὶ ἐκτρέπει τὴν ἐπιστημονικὴν ἀναζήτησιν εἰς βαρβαρότητα καινοφανῆ. Καὶ ὁλοὲν ἀναζητεῖ αὕτη ἀποτελεσματικώτερα ὄπλα καθολικοῦ ὀλέθρου καὶ ἐξανδραποδισμοῦ!

*

Ἀφ' ἐτέρου ὁ Κομμουνισμὸς, ἡ ἀντίθεος αὐτὴ καὶ αὐθαίρετος κοινωνικὴ ὀργάνωσις, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως σφυροκοπεῖται ἀγρίως μέχρις ἐκμηδενισμοῦ, βάλλει καταγιμιστικῶς ἐναντίον τῆς Ἐκ-

κλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία δὲν παύει κηρύττουσα, ὅτι πᾶν ὅ,τι εἶναι ἱερόν, συνδέεται ἀρρήκτως πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐλευθερίαν. Συνεχίζουσα δέ, ὡς μυστικὸν σῶμα τοῦ Κυρίου, τὸ ἔργον Του, πραγματοποιεῖ ἀπαύστως τὴν ἐλευσιν τοῦ νέου Ἀδάμ. Διότι τοῦτο εἶναι τὸ νόημα τῆς ἀπολυτρώσεως. Ἡ συνάντησις δηλαδὴ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς θείας εἰκόνης εἰς τὴν ἐκπεσοῦσαν φυσικὴν πραγματικότητα, μέχρις ὁμοιώσεως τῆς πρὸς τὸν Θεόν! Ἀλλ' αἱ ὑψηλαὶ αὐταὶ ἀλήθειαι εἶναι ἀκατανόητοι διὰ τοὺς εὐδαιμονιστάς. Καὶ ἀποτελοῦν λῆρον καὶ μωθεύματα διὰ τὸν ἀντίθεον κομμουνισμόν, ὁ ὁποῖος μισεῖ διὰ τοῦτο θανάσιμος τὴν Ἐκκλησίαν μας.

*

Δὲν εἶναι λοιπὸν διόλου παράδοξον, ὅτι ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαιράς αὐτῆς ἐκμηδενίζεται ἡ ψυχικὴ εὐφορία, ἀμβλύνεται ἡ αἴσθησις τοῦ ὀρθοῦ, ἀμαρνοῦται καὶ συσκοτίζεται ἡ ἀλήθεια καὶ συχνότατα παραθεωρεῖται ἢ καὶ ἀγνοεῖται ἐσκεμμένως τὸ ἐπιτελούμενον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀναμορφωτικὸν ἔργον. Καὶ ὁμως συνεχῆς εἶναι ἡ καταβαλλομένη δημιουργικὴ τῆς προσπάθεια. Καὶ ἀδιάπτωτος ἡ ἔφεσις τῆς, ὅπως ἀπάντησις ἀποδοτικώτερον εἰς τὴν θείαν τῆς κλήσιν· καὶ ὅπως ἀνταποκριθῆ πληρέστερον εἰς τὴν Ἐθνικὴν τῆς ἀποστολὴν.

*

Καὶ μόνον δὲ τὸ τελευταῖον ἐπίτευγμα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου—τὸ τόσον ἀθορύβως συντελεσθὲν—ὅπως διὰ τῆς «ἐνοποιήσεως καὶ τῆς συστηματοποιήσεως» τοῦ ἐπιτελουμένου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κατηχητικοῦ ἔργου καλλιέργησῃ τὸ Ὁρθόδοξον φρόνημα εἰς

ΤΟ ΕΛΑΙΟΝ ΕΞ ΕΠΟΨΕΩΣ ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΚΗΣ (*)

Τὸ ἔλαιον ἐν διαθήκαις χριστιανῶν.

Σχετικὸν πρὸς τὸ ἔλαιον τῶν κανδηλῶν τῶν ἱερῶν ναῶν εἶναι καὶ τὸ ἀξιοπρόσεκτον καὶ ἐν ταυτῷ ἀξιοσημείωτον γεγονός τῆς ἀναγραφῆς εἰς διαθήκας εὐσεβῶν χριστιανῶν χρηματικῶν ποσῶν πρὸς ἀγορὰν ἐλαίου ἢ ἀναγραφῆς διαθέσεως ἐλαίου ἐκ κτημάτων τοῦ διαθέτου, διὰ τὰς κανδήλας ἁγίων ὠρισμένων ναῶν. Διὰ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ὄρου τούτου τῶν διαθηκῶν, τὸ ἔλαιον τὸ ἀναγραφόμενον εἰς αὐτάς, ἐν ταῖς κανδήλαις τῶν ἱερῶν εἰκόνων τῶν ἁγίων χρησιμοποιούμενον, ἀπὸ δυνάμει, γίνεται ἐνεργεῖα τελετουργικόν²⁵.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 410 τοῦ προηγούμενου τεύχους.

25. Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι εἰς διηγήσεις Συναξαρίων γίνεται ἐνίοτε λόγος περὶ ἐπαυξήσεως ἐλαίου ἐλλείποντος, διὰ θαύματος ἁγίων. Μίαν τοιαύτην διήγησιν, ὑπενθυμίζουσαν τὸ θαῦμα τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, περιέχει ὁ βίος τοῦ Ἁγίου Μελετίου τοῦ νέου τοῦ ἐν τῷ ὄρει τῆς Μυουπόλεως ἀσκήσαντος (1035-1105). Ἰδὲ Χρυσόστομου Α. Παπαδοπούλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, Ὁ Ἅγιος Μελέτιος ὁ νέος, ἐκδόσις Β', Ἀθῆναι 1949, σελ. 30.

τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλληνοπαίδων, ἀποτελεῖ, καθ' ἡμᾶς, ἄθλον περιφανῆ· καὶ κατόρθωμα ἄξιον, ὄχι ἀπλῶς ἐξάρσεως, ἀλλὰ Ἐθνικῆς ἐγγνωμοσύνης.

Διότι ἡ Ὁρθοδοξία ἀποτελεῖ τὸ πνευματικὸν βάθος τοῦ Ἔθνους μας. Δι' αὐτῆς ἐπέζησε. Καὶ δι' αὐτῆς ἐδοξάσθη ἐνούμενον μυστικῶς μὲ τὸν Χριστὸν· αἰσθανόμενον τὴν ζωὴν, ὡς χρέος καὶ ὡς Σταυρόν· ἀλλὰ καὶ ὡς βεβαίαν ἐλπίδα φωτὸς καὶ Ἀναστάσεως! Καὶ οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἡ μελέτη καὶ ἡ βαθύτερα κατανόησις τῆς Ὁρθόδοξου αὐτῆς ἀντιλήψεως τοῦ Χριστιανισμοῦ θὰ ἠδύνατο νὰ συγκινήσῃ βαθύτατα τὴν ψυχὴν τῶν λαῶν. Καὶ θὰ ἠδύνατο, ὄχι ἀπλῶς ν' ἀναστηλώσῃ τὸ γόητρον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἢ ὁποία ἐμφανίζεται σήμερον θρασυστόμως ὡς διατελοῦσα ἐν ὑποχωρήσει ἀπέναντι τοῦ Μωαμεθανισμοῦ· ἀλλὰ νὰ καταπλημμυρίσῃ τὰς συνειδήσεις μὲ τὸ χαροποιὸν τῆς φῶς. Καὶ ἀποκαθιστῶσα τὴν θεῖαν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου—ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκείας—νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν φγαδευθεῖσαν γαλήνην καὶ εἰρήνην εἰς τὸν παραπαίοντα καὶ παράπληκτον κόσμον μας.

Τὸ ἐπορκιστικὸν ἔλαιον τοῦ Βαπτίσματος.

Τὸ ἔλαιον ἐν τῇ Χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐχρησιμοποιήθη καὶ χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς ὕλη μυστηριακή²⁶. Ἦδη ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν εἰσέτι χρόνων εἶναι γνωστὸν τὸ καλούμενον ἐπορκιστικὸν ἔλαιον, τὸ ὁποῖον δι' Ἐδχῆς εἰδικῆς («ἐξορκιστικῆς») ἁγιαζόμενον, ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς ὀλοκληρωτικὴν ἐπάλειψιν τοῦ σώματος τοῦ βαπτιζομένου. Περὶ τοῦ ἐλαίου τούτου τοῦ ἐπορκιστικοῦ ἢ ἁγίου ἐλαίου γίνεται λόγος εἰς τὰς «Διαταγὰς» τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, Βιβλίον Γ', XVI, 2,4, Βιβλίον Ζ', XXII, 2: «Περὶ δὲ βαπτίσματος, ὃ ἐπίσκοπε ἢ πρεσβύτερε,... χρίσεις πρῶτον ἐλαίῳ ἁγίῳ, ἔπειτα βαπτίσεις ὕδατι, καὶ τελευταῖον σφραγίσεις μύρῳ, ἵνα τὸ μὲν χρίσμα μετοχὴ ἢ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τὸ δὲ ὕδωρ σύμβολον τοῦ θανάτου, τὸ δὲ μύρον σφραγίς τῶν συνθηκῶν»²⁷.

26. Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμος Θ', Ἀθῆναι 1929, σελ. 378, στ. β'—γ', ἐν λέξει Ἐλαιον.

27. Σημειωτέον, ὅτι εἰς τὴν πρώτην παραπομπὴν εἰς τὰς «Διαταγὰς» τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων (Βιβλίον Γ', XVI, 3) ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἀξιοσημείωτος φράσις: «Ἀλλὰ μόνον ἐν

Ταῦτα γράφομεν καθηκόντως, ἐπ' εὐκαιρία τῆς ὄλως προσφάτου ἐκδόσεως ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῶν «Κατηχητικῶν Βοηθημάτων», τῶν ὁποίων ἢ ἀνάγνωσις ἐβύθισεν ἡμᾶς εἰς ἀγαλλίασιν.

Διότι ἀποτελοῦν πνευματικὴν δημιουργίαν ἐξαιρετον. Καὶ ἐπισημαίνουσι πνοὴν Ἀνοιξέως ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ ἡμῶν ἐδάφους. Καὶ εἶναι καρποὶ πίστεως ἀκραιφνοῦς, ἀλλὰ καὶ σοφίας καὶ γνώσεως, τοὺς ὁποίους ἐξέθρεψεν ἢ περὶ τὴν εὐσέβειαν δεδοκιμασμένη καὶ γόνιμος γῆ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ θ' ἀποβοῦν τροφή καὶ τροφή πνευματικὴ. Καὶ φάρος καθοδηγητικὸς τοῦ Κατηχητικοῦ ἔργου πρὸς τὸν μυσταγωγικὸν καὶ λειτουργικὸν χαρακτήρα τῆς Ὁρθόδοξου λατρείας. Θ' ἀποτελέσουν δὲ σταθμὸν ἀληθῆ εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐνοριακῆς μας ζωῆς, τῆς ὁποίας ἢ εὐτυχῆς ἀναθεμελίωσις ἀποτελεῖ ἀκλινῆ ἐπιδιώξιν τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ ὄνειρον εὐγενὲς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ τοῦ ἁγίου Γενικοῦ Διευθυντοῦ αὐτῆς καὶ Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀνδρέου Φυτράκη.

ΘΕΟΛΟΓΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Χαρακτηριστική ὡσαύτως περὶ τοῦ ἐλαίου τούτου τοῦ ἐπορκιστικοῦ εἶναι ἡ ἐξῆς περικοπὴ τῶν «Διαταγῶν» τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων (Βιβλίον Ζ', ΧΛΗ, 1-3): «Καὶ μετὰ τὴν ἐπαγγελίαν ταύτην (τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως) κατ' ἀκολουθίαν ἔρχεται καὶ εἰς τὴν τοῦ ἐλαίου χρίσιν. Εὐλογεῖται δὲ τοῦτο παρὰ τοῦ ἱερέως εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν καὶ προκατασκευὴν τοῦ βαπτίσματος. Ἐπικαλεῖται γὰρ οὗτος τὸν ἀγέννητον Θεόν, τὸν πατέρα τοῦ Χριστοῦ, τὸν βασιλέα πάσης αἰσθητῆς καὶ νοητῆς φύσεως, ἵνα ἀγιάσῃ τὸ ἐλαίον τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ δώσῃ χάριν πνευματικὴν καὶ δύναμιν ἐνεργητικὴν, ἄφεςιν τε ἁμαρτιῶν καὶ προπαρασκευὴν ὁμολογίας βαπτίσματος, ὥστε τὸν χριζόμενον ἀπολυθέντα πάσης ἀσεβείας ἄξιον γενέσθαι τῆς μύησεως κατ' ἐντολὴν τοῦ Μονογενοῦς».

Πρὸς τὸ «ἅγιον» καὶ ἐπορκιστικὸν ἔλαιον δὲν πρέπει ἴσως νὰ παραλληλισθῇ ἡ συνήθεια τῶν Μανιχαίων, αἰρετικῶν τῆς τρίτης ἑκατονταετηρίδος μ.Χ., νὰ τελῶσι τὸ Βάπτισμα δι' ἐλαίου (τὴν θείαν Εὐχαριστίαν ἐτέλουν μόνον δι' ἄρτου), ἐνῶ εἶναι ἐξ ἄλλου γνωστὸν ὅτι, οἱ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ Ἑσσαῖοι ἢ Ἑσσηνοὶ, ἀποτελοῦντες Ἰουδαϊκὸν τι Μοναχικὸν τάγμα, δὲν ἤρχοντο εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ ἔλαιον, ἀπορρίπτοντες τὴν δι' ἐλαίου χρίσιν: «κηλίδα δ' ὑπολαμβάνουσι τὸ ἔλαιον, κἂν ἀλειφθῇ τις ἄκων, σμῆχεται τὸ σῶμα»²⁸.

Τὸ ἐπορκιστικὸν ἔλαιον εὐλογεῖται μετὰ τὸν καθαγιασμὸν τοῦ ὕδατος τῆς ἱερᾶς κολυμβήθρας τοῦ θείου Βαπτίσματος. Ἡ σημασία δὲ αὐτοῦ ἔγκειται ἐν τῷ ὅτι φέρει ἐν ἑαυτῷ, διὰ τῆς ἐπ' αὐτοῦ γενομένης Εὐχῆς, δύναμιν ἐπορκιστικὴν, διὰ τῆς ὁποίας παρέχεται εὐλογία, κατὰ τὴν κρατήσαν ἐν τῇ Χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ συνήθειαν, ἵνα εὐχαὶ ἀφορκιστικά, ἥτοι εὐχαὶ ἀπομακρύνουσαι τὴν ἐπιρροὴν τοῦ διαβόλου, ἀναγινώσκονται ὄχι μόνον ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ὀρισμένων ἀνύχων στοιχείων (ἐλαίου, ὕδατος, παρὰ δὲ τοῖς Δυτικοῖς καὶ ἄλλοις). Ἐκ τοῦ ἐλαίου τούτου, κατὰ τὴν σύμμερον κρατοῦσαν τελετουργικὴν πράξιν, ὁ ἱερεὺς, ἀφοῦ προηγουμένως εὐλόγησεν αὐτὸ διὰ τῆς Εὐχῆς «Δέσποτα Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν, ὁ τοῖς ἐν τῇ κιβωτῷ τοῦ Νῶε...», ρίπτει τρεῖς φορές, σταυροειδῶς, ἐντὸς τοῦ ὕδατος τῆς κολυμβήθρας, ψάλλων τρεῖς τὸ «Ἀλληλουῖα», ὡς λεπτομερῶς κατωτέρω θὰ καταχωρισθῇ ἡ σχετικὴ τοῦ Εὐχολογίου τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν διάταξις ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Σκοπὸς δὲ τῆς τοιαύτης τοῦ ἐπορκιστικοῦ ἐλαίου χύσεως ἐντὸς τοῦ ὕδατος τῆς κολυμβήθρας εἶναι ἡ

τῇ χειροθεσίᾳ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς χρίσει ὁ ἐπίσκοπος, ὃν τρόπον οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ βασιλεῖς τὸ πρότερον ἐχρίοντο· οὐχ ὅτι καὶ οἱ νῦν βαπτιζόμενοι ἱερεῖς χειροτονοῦνται, ἀλλ' ὡς ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ Χριστιανοὶ «βασιλεῖον ἱεράτευμα τοῦ ἔθνους ἁγίου, ἐκκλησία Θεοῦ, στυλὸς καὶ ἐδραῖωμα» τοῦ νυμφῶνος, οἱ ποτε οὐ λαός, νῦν δὲ ἡγαπημένοι καὶ ἐκλεκτοί».

28. Ἀρχιμ. Βασιλείου Κ. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ἀθήναι 1948, σελ. 62.—Λεωνίδου Ι. Φιλίππιδου, Ἱστορία τῆς ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐξ ἀπόψεως παγκοσμίου καὶ πανθηρησκειακῆς, Ἀθήναι 1958, σελ. 429.—Ἰππολύτου, Ἐλεγχος, Θ', 19,

τελειώσις τοῦ καθαγιασμοῦ τοῦ ὕδατος, δι' ὃν σκοπὸν πάλιν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ὕδατος προηγουμένως ἐγένετο ἐμφύσησις μετὰ τῆς ἐπικλήσεως ὅπως συντριβῶσι πᾶσαι αἱ ἐναντία δυνάμεις καὶ μὴ ὑποκρυβῇ ἐν αὐτῷ «δαίμονιον σκοτεινόν». Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἀκολούθως, γίνεται διὰ τοῦ ἐπορκιστικοῦ τούτου ἐλαίου ἀλειψις τοῦ ἐρχομένου πρὸς τὴν κολυμβήθραν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ἥτοι πρὸς τελειώσιν τοῦ διὰ τῶν προηγηθέντων ἀφορκισμῶν ἐξορκισμοῦ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν ἐπιρροῶν αὐτοῦ²⁹.

Ὁ βαπτισθησόμενος ἀλείφεται ὑπὸ τοῦ τελεουργοῦ εἰς ὀρισμένα μέρη τοῦ σώματος αὐτοῦ διὰ τοῦ εἰρημένου ἐλαίου καὶ εἶτα ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου αὐτοῦ εἰς ὀλόκληρον τὸ σῶμα αὐτοῦ «ἀπ' ἄκρου τριχῶν κορυφῆς ἕως τῶν κάτω», εἰς δήλωσιν ὅτι ἐκκοπεῖς ἐκ τῆς ἀγριελαίου ἐγκεντρίζεται εἰς τὴν καλλιέλαιον, ἥτοι καθίσταται χριστιανός, ἀπὸ μὴ χριστιανός, καὶ γίνεται οὕτω κοινωνὸς τῆς ἀληθινῆς Ἐλαίας, τῆς Ἐκκλησίας δηλαδή. Διὰ τῆς ἀλείψεως ταύτης δηλοῦται, περαιτέρω, ὅτι ὁ βαπτισθησόμενος εἰσέρχεται εἰς τὸ στάδιον τῶν ἀγῶνων τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς, (καλουμένης ὑπὸ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας «παλαίστρας» καὶ «σταδίου») ὡς ἄλλος ἀθλητῆς καὶ σταδιοδρόμος, κατὰ τὴν ἤδη προαναφερθεῖσαν τῶν εἰδωλολατρῶν συνήθειαν τῆς ἀλείψεως τῶν ἀθλητῶν δι' ἐλαίου, πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτῶν εἰς τὴν παλαίστραν, πρὸς διατήρησιν τῆς ἐλαστικότητος τοῦ δέρματος καὶ πρὸς προφύλαξιν κατὰ τὸν χρόνον τῶν ἀγῶνων. Τέλος δηλοῦται δι' αὐτῆς τῆς χρίσεως τοῦ ἐπορκιστικοῦ ἐλαίου, ὅτι ἐφέλκεται ἐφ' ἑαυτὸν, ὁ πρὸς τὸ βάπτισμα ἐρχόμενος, τὸν τοῦ Θεοῦ ἔλεον, «ἐπεὶ καὶ κάρφος ἐλαίας τοῖς ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ περισωθεῖσιν ἢ περιστερὰ κεκόμικεν»³⁰.

Τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ ἐπορκιστικὸν ἢ ἐπορκιστὸν, κατὰ τὸν Κύριλλον τῶν Ἱεροσολύμων, ἔλαιον ἔχουσιν ὡς ἀκολούθως εἰς τὴν «Ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος» τὴν κατακεχωρισμένην εἰς τὸ Μέγα Εὐχολόγιον τῆς καθ' ἡμᾶς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας³¹.

Μετὰ τὴν εὐλογίαν τοῦ ὕδατος τῆς κολυμβήθρας, ὁ ἱερεὺς (ἢ ὁ Ἀρχιερεὺς ἂν τελῇ τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος) λέγει «Εἰρήνη πᾶσι», ὁ δὲ Διάκονος «Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν». Εἶτα ὁ ἱερεὺς ἐμφυσᾷ εἰς τὸ τοῦ ἐλαίου ἄγγειον γ', καὶ σφραγίζει τρίτον τοῦτο, ἥτοι τὸ ἔλαιον, βασταζόμενον ὑπὸ τοῦ Διακόνου. Καὶ εἰπόντος τοῦ αὐτοῦ: «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», ὁ ἱερεὺς λέγει τὴν παροῦσαν Εὐχὴν μυστικῶς: «Δέσποτα Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ τοῖς ἐν τῇ κιβωτῷ τοῦ Νῶε ἀποστείλας περιστεράν, κάρφος ἐλαίας ἔχουσαν ἐπὶ τοῦ στόματος, καταλλαγῆς σύμβολον, σω-

29. Π. Ν. Τρεμπέλα, Μικρὸν Εὐχολόγιον, τόμος Α', Ἀθήναι 1950, σελ. 290-291.

30. Κων. Ν. Καλλινίκου, Ὁ Χριστιανικὸς ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ, Ἀλεξάνδρεια, 1921, σελ. 493.-Ἰωάννου Ε. Μεσολωρᾶ, Συμβολικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τόμος Β', Ἀθήναι, σελ. 213.

31. Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἔκδοσις δευτέρα, ἐν Βενετίᾳ 1854, σελ. 134-135.

τηρίας τε τῆς ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ τὸ τῆς χάριτος μυστήριον δι' ἐκείνων προτυπώσας καὶ ὁ τῆς ἐλαίας τὸν καρπὸν εἰς πλήρωσιν τῶν ἁγίων σου Μυστηρίων χορηγήσας, ὁ δι' αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐν Νόμῳ Πνεύματος Ἁγίου πληρώσας, καὶ τοὺς ἐν χάριτι τελειῶν, Αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τοῦτο τὸ ἔλαιον, τῇ δυνάμει, καὶ ἐνεργείᾳ καὶ ἐπιφοιτήσει τοῦ Ἁγίου σου Πνεύματος, ὥστε γενέσθαι αὐτὸ χρίσμα ἀφθαρσίας, ὄπλον δικαιοσύνης, ἀνακαινισμοῦ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ πάσης διαβολικῆς ἐνεργείας ἀποτρόπαιον, εἰς ἀπαλλαγὴν κακῶν πᾶσι τοῖς χριστιανοῖς αὐτὸ ἐν πίστει, ἢ καὶ μεταλαμβάνουσιν ἐξ αὐτοῦ εἰς δόξαν σῆν, καὶ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καὶ τοῦ παναγίου, καὶ ἀγαθοῦ, καὶ ζωοποιοῦ σου Πνεύματος, νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων». Ὁ Χορὸς «Ἀμήν».

Ὁ Διάκονος «Πρόσχωμεν». Καὶ ὁ Ἱερεὺς, λαβὼν τὸ ἄγγειον τοῦ ἐλαίου, καταχέει ἐν τῇ Κολυμβήθρᾳ, ποιῶν Σταυροὺς γ' καὶ ψάλλων ἐν ἐκάστῳ Σταυρῷ τὸ «Ἀλληλούϊα». Εἶτα ἐκφωνεῖ: «Εὐλόγητός ὁ Θεός, ὁ φωτίζων καὶ ἁγιάζων πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων». Ὁ Χορὸς «Ἀμήν».

Καὶ προσφέρεται ὁ βαπτιζόμενος. Ὁ δὲ Ἱερεὺς λαμβάνει ἐκ τοῦ ἐλαίου, καὶ ποιεῖ Σταυροῦ τύπον ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τοῦ στήθους καὶ τῶν μεταφρέων τοῦ βαπτιζομένου λέγων: «Χρίεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (ὁ δεῖνα) ἔλαιον ἀγαλλιᾶσεως, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν».

Καὶ σφραγίζων αὐτοῦ τὸ στήθος καὶ τὰ μετάφρενα³², εἰς μὲν τὸ στήθος, λέγει: «εἰς ἴασιν ψυχῆς καὶ σώματος». Εἰς δὲ τὰς ἀκοάς: «εἰς ἀκοὴν πίστεως». Εἰς τοὺς πόδας: «τοῦ πορεύεσθαι τὰ διαβήματά σου». Εἰς τὰς χεῖρας: «καὶ χεῖρες σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με». Καὶ ὅτε χρισθῆ ὅλον τὸ σῶμα, βαπτίζει αὐτὸν ὁ Ἱερεὺς, ὄρθιον αὐτὸν κατέχων καὶ βλέποντα κατὰ Ἀνατολὰς, καὶ λέγων: «Βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (ὁ δεῖνα) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, Ἀμήν· καὶ τοῦ Υἱοῦ, Ἀμήν· καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, Ἀμήν» (ἐκάστη προσήσει κατάγων αὐτὸν καὶ ἀνάγων)³³.

Τὸ Ἅγιον Μύρον.

Τὸ ἔλαιον, ὡς ὕλη μυστηριακῆ, εἰς κυριωτέραν καὶ εἰς μεγαλυτέραν ποσότητα μεταξὺ τῶν πολλῶν εὐωδῶν εἰδῶν χρησιμοποιούμενον, ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον Ἅ γ ι ο ν Μ ύ ρ ο ν, περὶ τῆς προελεύσεως, κατασκευῆς καὶ εὐλογίας, ὡς καὶ περὶ τῆς ποικίλης

χρησιμοποίησεως τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος ἐν τοῖς καθεξῆς.

«Ἐλαιον χρίσμα ἅγιον» ἤδη ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἐξοδὸν τοῦ Μωϋσέως (Ἐξοδος 30,22-25), ὡς προαναφέρθη εἰς τὴν παρ' Ἑβραίοις χρῆσιν τοῦ ἐλαίου, ἔνθα παρετέθη καὶ ἡ ἐκ τῆς Ἐξόδου περικοπή. Κατὰ ταῦτα, εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην εὐρίσκεται ἡ χρησιμοποίησις τοῦ μύρου διὰ τὴν ἱερατικὴν καθιέρωσιν (Ἐξοδος 28, 41. 29, 7, 9, 21. 40, 12-15. Λευϊτικὸν 8, 12, 30), καὶ διὰ τὴν καθιέρωσιν τοῦ ναοῦ καὶ τῶν σκευῶν τῶν ἀναγκαιούντων εἰς τὴν λατρείαν (Ἐξοδος 30, 26-30.40, 9-11. Λευϊτικὸν 8, 10, 11, 30. Ἀριθμοὶ 7,1). Τὸ μύρον δὲ τοῦτο κατεσκευάζετο ἐξ ἐκλεκτῶν ἀρωματωδῶν ὕλων, σμύρνης καθαρᾶς, εὐώδους κινναμώμου, εὐώδους καλάμου, ἱριδος καὶ ἐλαιολάδου, ἐπακριβῶς καθοριζομένης τῆς ποσότητος ἐξ ἐκάστης τῶν ὕλων τούτων: «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν—διατάσσεται εἰς τὴν Ἐξοδὸν— λέγων· καὶ σὺ λάβε ἡδύσματα, ἄνθος σμύρνης ἐκλεκτῆς πεντακοσίους σίκλους, καὶ κινναμώμου εὐώδους τὸ ἥμισυ τούτου, διακοσίους πενήκοντα, καὶ καλάμου εὐώδους διακοσίους πενήκοντα καὶ ἱριδος πεντακοσίους σίκλους τοῦ ἁγίου καὶ ἔλαιον ἐν ἴν· καὶ ποιήσεις αὐτὸ ἔλαιον χρίσμα ἅγιον ἔσται» (Ἐξοδος 30, 22-25)³⁴.

Τὸ Ἅγιον Μύρον ἐν τῇ Χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης προεθόν, σύγκειται ἐκ πολλῶν εὐωδῶν ὕλων, περίπου τεσσαράκοντα, εἰς δὴλώσιν τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καθὼς παραστατικῶς εὐρίσκεται πού γεγραμμένον «ἡ αἰσθητὴ τῆς εὐωδίας τοῦ Ἁγίου Μύρου ἀντίληψις εἰς εὐωδίαν νοητὴν τοῦ Πνεύματος ἀνάγει». Ἡ ἀρχὴ τοῦ Ἁγίου Μύρου εὐρίσκεται εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν Ἀπόστολος Παῦλος λέγει (ἐν Β' Κορινθίους 1, 21, 22) «ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς, σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν καὶ χρίσας ἡμᾶς Θεός ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν», ὁ δὲ Ἀπόστολος Ἰωάννης (ἐν Α' Καθολικῆ 2,20) «καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου» Πνεύματος, εἰς δήλωσιν τῆς κοινωνίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι, καθὼς πληροφοροῦμεθα ὑπὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης, διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν, μετέδιδον εἰς τοὺς πιστοὺς ἕκτακτα χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. (Πράξεις 8,17 καὶ 19,6). Ὅταν δὲ ἡ ἐπιθέσις αὕτη ἐγένετο ἀμέσως μετὰ τὸ Βάπτισμα, εἶχεν ἀκριβῶς τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν σήμερον ἔχει τὸ εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὸ Βάπτισμα ἀπαραίτητως τελούμενον Χρίσμα παρ' ἡμῖν τοῖς Ὀρθοδόξοις, τὸ ὁποῖον ἀντι-

32. Μετάφρενα εἶναι κυρίως τὸ μέρος τοῦ σώματος τὸ ὄπισθεν τοῦ διαφράγματος (μετὰ τὰς φρένας) καὶ ἀκολουθῶς καθόλου τὰ νῶτα. Κατ' ἄλλους μετάφρενα εἶναι τὸ μεταξὺ τῶν δύο ὀμοπλατῶν μέρος τοῦ σώματος (δίπλατον) ἢ κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον τὸ μεταξὺ νῶτου καὶ ὀσφύος κατὰ τὴν τῶν νεφρῶν πρόσφυσιν, ἥτοι ἡ μέση.

33. Πρβλ. Μεθοδίου Κοντοστάνου, Μητροπολίτου Κερκύρας καὶ Παξῶν, Τελετουργικὴ τῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἁγίας Ἐκκλησίας, τόμος Α', Κέρκυρα 1958, σελ. 223-226.

34. Ὁ σίκλος ἦτο μονὰς βάρους ἴση πρὸς 220 κόκκους ἢ 141/4 γραμμάρια. Τὸ κιννάμωμον εἶναι ἡ κανέλλα. Ὁ εὐώδης κάλαμος εἶναι φυτὸν ποδῶδες, ἔχον ὀριζόντιον καλαμῶδες ρίζωμα, ὁ λεγόμενος ἄκωρος κάλαμος. Ἡ ἱρίς εἶναι ὁ ἄσπρος κρίνος, λεγόμενος φλωρεντιανός, χρησιμοποιούμενος διὰ τὰ ἀρώματα τοῦ καλαμῶδους ριζώματος αὐτοῦ. Τὸ ἴν ἦτο μέτρον τῶν ρευστῶν, χωρητικότητος τριῶν ὀκάδων περίπου. Μεθοδίου Κοντοστάνου, Μητροπολίτου Κερκύρας καὶ Παξῶν, Τελετουργικὴ τῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἁγίας Ἐκκλησίας, τόμος Α', Κέρκυρα 1958, σελ. 241.

κατέστησε την επίθεσιν τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων.

Καίτοι εἶναι ἀρχαιοτάτη ἡ συνήθεια τῆς δι' Ἁγίου Μύρου χρίσεως τῶν βαπτιζομένων, μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Τερτυλλιανοῦ († 140), ὅμως δὲν τυγχάνει γνωστὸν τί περιεῖχε τότε τὸ Ἅγιον Μύρον, πλὴν βεβαίως τῆς ἀναλόγου ποσότητος τοῦ ἐλαιολάδου, ὅπως δὲν τυγχάνει γνωστὸν καὶ τὸ πῶς τοῦτο κατασκευάζεται. Οὐχ ἤττον ὅμως καθίσταται σαφές, ὅτι πολλῶ πρὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Β', τοῦ Μικροῦ, (408—450) τοπικαὶ Σύνοδοι εἶχον ἀναγνωρίσει τὸ δικαίωμα τῆς κατασκευῆς τοῦ Ἁγίου Μύρου ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων. Ὁ ΣΤ' Κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ τοπικῆς Συνόδου (418 ἢ 419) ἀναγράφει «ὥστε χρίσμα ἢ καταλλαγὴν μετανοούτων, ἢ κορῶν καὶ τόπων καὶ ναῶν καθιέρωσιν ὑπὸ πρεσβυτέρων μὴ γίνεσθαι», ἐπαναλαμβάνουσα διὰ τοῦ Κανόνος τούτου, ὅσα ἐν προκειμένῳ «ἐν ταῖς προλαβούσαις συνόδοις» εἶχον ὀρισθῆ, ὡς ὁ ἐπίσκοπος Φορτουνατος ἀνέφερε ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ, καὶ δὴ καὶ ὑπέμνησεν εἰς αὐτήν, καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ Σύνοδος καθώρισε καὶ αὐθις «χρίσματα ποιήσιν, καὶ κορῶν καθιέρωσιν ὑπὸ πρεσβυτέρων μὴ γίνεσθαι...» ὑπὸ τὴν «χρίσματα ποιήσιν» νοουμένης τῆς «τοῦ ἁγίου Μύρου τελετῆς», ὡς ἐξηγοῦσιν οἱ Κανονολόγοι καὶ οἱ τῶν θείων Κανόνων ἐξηγηταί. Ἀλλὰ καὶ Γαβριὴλ ὁ Σεβήρος, ὁ Μητροπολίτης τῆς ἐν Βενετία Φιλαδελφείας, εἰς τὸ Συναγμάτιον αὐτοῦ περὶ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων (ἐν Βενετία, 1691, σελ. 67), γράφει περὶ τοῦ εἰς ποίους ἐδόθη κυρίως τὸ χρίειν, «εἰ καὶ τοῦτο παρὰ τοῖς κανόσι τῶν συνόδων οὐκ ἐδυνήθη ἐρεῖν ὀρισμένως, ὅμως δοκεῖ μοι εἰκότως τοῖς ἀρχιερεῦσι δεδῶσθαι προηγουμένως τοῦτο, οἷς καὶ μόνοις ἔξεστι κατασκευάζειν αὐτό...», ἢ δὲ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ οὐ μόνον τοῖς Ἀρχιερεῦσιν, ἀλλὰ δι' αὐτῶν καὶ ἱερεῦσιν συγκατανεύει χρίειν ἀποκριματίστως μετὰ τὴν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος εὐθὺς τελετήν.

Φαίνεται περαιτέρω, ὅτι χρονολογικῶς τὸ δικαίωμα τῆς κατασκευῆς τοῦ Ἁγίου Μύρου εἶχον οἱ Ἀρχιεπίσκοποι καὶ οἱ Πατριάρχαι ἀπὸ τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος, ἀπὸ δὲ τῆς Θ' ἑκατονταετηρίδος ὁ Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης (1410-1429), λόγον ποιούμενος περὶ τῆς εὐλογίας τοῦ Ἁγίου Μύρου, λέγει ὅτι τὴν ἐργασίαν ταύτην εὐλογεῖ ὁ πατριάρχης (ἀορίστως), καθ' ὅσον πηγὴ τῆς ἱερωσύνης εἶναι αὐτός. Τὰ μάλιστα ἀξιοσπουδαστος εἶναι μία διαμαρτυρία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Β' τῷ 1222 πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Βουλγαρίας Δημήτριον Χωματιανόν, ὅστις ἔσπεψε αὐτοκράτορα τὸν κύριον τῆς Θεσσαλίας Θεόδωρον Ἀγγελον, εἰς τὴν ὁποίαν διαμαρτυρίαν ἐρωτᾶται ὁ Χωματιανός, ἐκ τίνων μὲν πατέρων μετεβιβάσθη εἰς αὐτὸν τὸ κληροδότημα νὰ στέφῃ βασιλεῖς, ἐκ ποίου δὲ μυρεψοῦ ἠγόρασε τὸ μύρον καὶ τονίζεται ὅτι, ἀτυχῶς, τὸ χρίσμα τοῦτο τοῦ Χωματιανοῦ «ἐδιχοτόμησε μετὰ θράσους τὸ ἐνιαῖον τῆς ρωμαϊκῆς πατριαρχείας». Ἀλλ' ὁ ἀρχιεπί-

σκοπος τῆς Βουλγαρίας ἀπαντῶν λέγει, ὅτι ἕκαστος ἐπίσκοπος δικαιοῦται νὰ κατασκευάζῃ μύρον. Πάντως ἐκ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου καὶ δὴ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς (διαμαρτυρίας) τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ Β' συνάγονται τὰ ἑξῆς: Ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς ἐλάμβανον Μύρον ἐκ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, πρὸς ἀποφυγὴν διχοτομήσεως τοῦ ἐνιαίου τῆς ρωμαϊκῆς πατριαρχείας. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς σήμερον παρασκευάζει τὸ Ἅγιον Μύρον διὰ τὰς πνευματικὰς αὐτῆς ἀνάγκας καὶ τὰς τοιαύτας τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, Ἑλλάδος καὶ Κύπρου, τῶν Σλαυικῶν Ἐκκλησιῶν παρασκευαζουσῶν Ἅγιον Μύρον δι' ἑαυτάς. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω λοιπόν, τοῦλάχιστον ἀπὸ ἐπτὰ ἑκατονταετηρίδων διασφύζεται παράδοσις καὶ διδασκαλία τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας περὶ τῆς ὑπ' αὐτῆς κατασκευῆς καὶ εὐλογίας καὶ τῆς εἰς τὰς Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας ἀποστολῆς τοῦ Ἁγίου Μύρου⁵⁵.

(Συνεχίζεται) † Ὁ Θαυμακοῦ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

55. Μανουήλ Ι. Γεδεών, Περὶ τοῦ ἁγίου Μύρου γνώσεις χρήσιμοι τοῖς πιστοῖς, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1912, σελ. 37-50.

«Οἱ τὴν χάριν λαβόντες τῶν ἱαμάτων, ἐφαπλοῦτε τὴν ῥῆσιν τοῖς ἐν ἀνάγκαις. Ἱατροὶ θαυματουργοί, ἔνδοξοι. Ἀλλὰ τῇ ὑμῶν ἐπισκέψει, καὶ τῶν πολέμιων τὰ θράση κατευνάσατε, τὸν κόσμον ἰώμενοι ἐν τοῖς θαύμασι».

(Κοντάκιον τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων)

Ο "ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ,

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1961

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀφιερωμένος
εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν μας

Περιέχει, ἐκτὸς τῆς συνήθους ἡμερολογιακῆς ὕλης καὶ καθημερινὰ διαφωτιστικὰ καὶ ἐπικοινωνιακὰ σημεῖα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν οὐσίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἔνδοξον ἱστορίαν τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ὡς καὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς διὰ τὸν ἁγιασμόν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν δημιουργίαν ἀληθοῦς πολιτισμοῦ. Συνοδεύεται ὑπὸ καλλιτεχνικοῦ χρυσοποικίλου πλαισίου, κοσμουμένου διὰ βυζαντινῆς εἰκόνας τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας, Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΤΙΜΑΤΑΙ (μετὰ πλαισίου) **δρχ. 10.**

Ἐἰς ὁμαδικὰ παραγγελίας Ἐνοριῶν παρέχεται **ἐκπτώσις 20 %.**

Ο ΙΕΡΟΚΗΡΥΞ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ ΚΑΙ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΕΝ ΙΝΔΙΑΙΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΣΙΦΝΙΟΣ

Περὶ τῆς νήσου τῶν Κυκλάδων Σίφνου ἐλέχθη ἐπισημῶς ἄλλοτε καὶ ἐγράφη, ἄνευ ὑπερβολῆς τινος, ὅτι «ἔχει ἀσύγκριτον ὠραιότητα καὶ ἀναπνέει καθαρότερον τὸν πνευματικὸν ρυθμὸν τοῦ ἀπείρου... ἔχει ἀναδείξει πνευματικούς ἀνθρώπους ἐξαιρετούς. Τύπους ἀληθινὰ εὐγενικούς καὶ ἥρωϊκούς. Ἀνωτέρως ψυχᾶς, φωτεινοὺς ἐθνικοὺς οἰκοδόμους, τῶν ὁποίων ἀδιάρειπος θ' ἀπομείνῃ εἰς τὴν ζωὴν μας ἢ σφραγὶς τῆς δωρεᾶς τῆς ἰσχυρᾶς των προσωπικότητος»¹. Πράγματι δὲ «οὐδεμία ἄλλη νῆσος ἢ τόπος ἔχει ἀναδείξει τόσους σπουδαίους ἀνδρας ὅσον ἡ Σίφνος». Διὸ καὶ ὁ διάσημος Σίφνιος ποιητῆς Ἄρ. Προβελέγγιος διέλαβεν εἰς ποίημά του· «Ἡ Σίφνος μας ποτὲ δὲν ἔχει ἀποστάσει νὰ γεννᾷ τέκνα ἐκλεκτά...»².

Μεταξὺ αὐτῶν κατέχει ἀναμφιβόλως τὰ πρωτεῖα καὶ ἐξόχως διακρίνεται Γρηγόριος ὁ Σίφνιος, ὁ Ἀρχιμανδρίτης καὶ Ἱεροκήρυξ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ Ἱεραπόστολος ἐν Ἰνδίαις, περὶ οὗ γράφομεν τὰ ἑξῆς.

Ἐγεννήθη ἐν Σίφνω, περὶ τὸ ἔτος 1770, καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν αὐτῇ, τὸ πρῶτον, εἰς τὴν πολύφημον καὶ «καλλίστην»³ Σχολὴν τοῦ Παναγίου Τάφου, ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Διδασκάλου Μισαήλ, τοῦ Πατμίου⁴. Χάριν δ' εὐρύτερον σπουδῶν μετέβη εἰς τὴν Μαγνησίαν τῆς Ἐφέσου, ἔνθα διήκουσε Θεοδοσίου, τοῦ Κοκκινάκη, ἀνδρὸς ἐγκρατεστάτου τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας, εἰδήμονος δὲ καὶ τῆς ἰταλικῆς γλώσσης. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἔλθων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τῷ 1801, παρηκολούθησεν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Ἀκαδημίᾳ μαθήματα φιλοσοφικά τε καὶ θεολογικά⁵. Αὐτόθι δὲ διατρίβων ἠσπάσθη τὸν μοναχικὸν βίον καί, μερίμνη τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐχειροτονήθη Διάκονος καὶ ἐν συνεχείᾳ Ἱερεύς⁶. Πάντως ἐν τῇ βασιλευσίᾳ καὶ «παιδότητι», ἥτοι Διδασκαλὸς ἀπεδείχθη ἐν τῇ Κασαπᾷ Σχολῇ, καθὼς ὁ ἴδιος γράφει

ἀργότερον, τῷ 1816, ἐξ Ἰνδιῶν, πρὸς Κύριλλον τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην· «Γρηγόριος ὁ ἐκ Σίφνου, ὁ ποτὲ ὑπὸ τῷ μακαρίτῃ Θεοδοσίῳ διδασκάλῳ ἐν Μαγνησίᾳ τῆς Ἐφέσου παιδευόμενος, εἶτα ἐν τῇ Κασαπᾷ Σχολῇ παιδότητι ἀποδειχθεὶς, καὶ πάλιν οἰκίτης αὐτῆς ἀρχιδιακονούσης γεροντῶς ἐν βασιλευσίᾳ...»⁷. Ἐκ τούτων προφανῶς ὑπομνησεται παλαιότερα ἀσφαλῶς γνωριμία τοῦ Γρηγορίου πρὸς τὸν Κύριλλον, ὄντος, τότε, τῷ 1801, ἀρχιδιακόνου ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, ἐπὶ Καλλινίκου τοῦ Ε' ⁸. Οὐχὶ ἀπίθανος εἶναι καὶ ἡ διασφραζομένη παρὰ τισιν πληροφορία, ὅτι μετέβη καὶ εἰς τὴν τῆς Πάτμου Σχολὴν, ἔνθα ἠκροῶσθαι τῶν μαθημάτων τοῦ περιφήμου Διδασκάλου Δαυιὴλ τοῦ Κεραμέως. Πότε ὁμως ἀκριβῶς ἐγένετο ἀκουστῆς αὐτοῦ, εἶναι ἀγνωστον. Εἰς τὴν διαληφθεῖσαν ἀνωτέρω ἐπιστολῇ του οὐδὲν λέγει περὶ τῆς τοιαύτης μαθητείας του, ἴσως διότι οὐδόλως ἐνδιέφερε τὸν ὑψηλὸν αὐτῆς ἀποδέκτην καὶ δὲν ὑπῆρχε σοβαρὸς λόγος ὑπομνήσεως καὶ τῶν ἐν Πάτμῳ σπουδῶν του, ὡς ἀποσιωπᾶ τὰς ἐν Σίφνω καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει τοιαύτας. Ἡλίος ὁ Τανταλίδης ὑποθέτει, ὅτι μετὰ τὰς ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων σπουδὰς αὐτοῦ, «ἀκροῦστον μαθήσεως ἔρωτι εἰς Πάτμον κατέπλευσεν, τῶν κρειττόνων ἐν μεθέξει γενέσθαι γλιχόμενος»⁹.

Ἐκτοτε, καὶ μέχρι τοῦ ἔτους 1811, παρεπιδήμει ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκτελῶν, ἀναμφιβόλως, τὰ τοῦ Ἱερέως ἐφημεριακὰ καὶ κηρυκτικὰ καθήκοντα, οὐχ ἥττον δὲ καὶ Διδάσκαλος ὑπάρχων, διακρινόμενος ἐν παντὶ διὰ τὴν σπανίαν αὐτοῦ παιδευσιν καὶ τοῦ λόγου τὴν δεινότητα.

Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἐποχὴν (1811) οἱ ἐν Δάκκᾳ τῶν Ἰνδιῶν ἐγκατεστημένοι Ἑλληνας¹⁰ ἠτήσαντο παρὰ τοῦ

1) Σπεράντσα Θεοδοσίου, Λόγος εἰς Ἀντώνιον Ζηλήμονα, ἐν ἐφ. «Σίφνος», Ἀναμνηστικὸν Τεύχος, ἔτ. 13ον (1944), ἀριθ. φύλ. 148, σελ. 14.

2) Συνοδινὸν Πολυκάρπου, Μητροπολίτου Μεσσηνίας, «Ὁ Κωνσταντῖνος Ἄπ. Διαλημᾶς, ἐν ἐφ. «Σίφνος» Ἀναμνηστικὸν Τεύχος, ἔτ. 15ον (1946), ἀριθ. φύλ. 171, σελ. 2.

3) Ζησίου Κ., Διδασκαλοὶ τοῦ Γένους, ἐν Ἀθήναις 1915, σελ. 48-49.

4) Οὗτος ἐδίδαξεν ἐν τῇ περιπτύστῳ ταύτῃ Σχολῇ ἀπὸ τῆς 1ης Ὀκτωβρίου 1771 μέχρι τοῦ ἔτους 1792, ὅτε ὑπεχρεώθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νεοφύτου Ζ' νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Πάτμον καὶ ν' ἀναλάβῃ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ὑποδιεύθυνσιν τῆς ἐν αὐτῇ περιφήμου ὡσαύτως Σχολῆς (Βλ. Βιτάλη Φιλαρέτου Ἀρχιμ., «Ὁ ἐκ Σίφνου Διδάσκαλος Στέφανος Ἱεραπόστολος ἐν Αἰθιοπία, ἐν περιοδ. Ἐκκλησία», ἔτ. ΑΖ (1960), σελ. 280, Γκιών Κ., Ἱστορία τῆς νήσου Σίφνου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς μετὰ τῆς περιγραφῆς τῶν ἀρχαίων αὐτῆς μεταλλείων χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἐν Σύρω 1876, σελ. κθ').

5) Βαλέττα Γ., Σίφνιος Γρηγόριος, ἐν «Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ», τόμ. ΚΑ' σελ. 887.

6) Συνοδινὸν Πολυκάρπου, Μητροπολίτου Μεσσηνίας, Γρηγόριος ὁ Σίφνιος, ἐν «Χριστιανικῇ καὶ Θρησκευτικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ», τόμ. Β', σ. 1102-1103.

7) Ἐπιστολὴ ΜΕ'. Βλ. Ἰνδικὴ Ἀλληλογραφία ἤτοι Γρηγορίου Ἱερομονάχου, Ἀρχιμανδρίτου καὶ Ἱεροκήρυκος, τοῦ Σίφνιου, Ἐπιστολαὶ πρὸς τινὰς μετὰ τινῶν ἀπαντήσεων καὶ τινῶν ἐκκλησιαστικῶν Ὀμιλιῶν, ὑπὸ Ἡλίου Τανταλίδου, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1852, σελ. 42.

8) Περὶ τοῦ Ε' πρόκειται καὶ οὐχὶ τοῦ Δ' (1757), ὡς οὐχὶ ὀρθῶς ἀναγράφεται ὑπὸ τοῦ Τανταλίδου. Ὁ Καλλίνικος οὗτος ἐν Μουδανίοις τῆς Βιθυνίας γεννηθεὶς, ἐγένετο μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως, ὅτε καὶ παρέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ τὸν ἐξ αὐτῆς καταγόμενον Κύριλλον. Διετέλεσε δὲ καὶ Νικαίας, ἐξ ἧς ἀνῆλθεν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, τῷ 1801, πατριαρχεύσας μέχρι τοῦ 1806 (Βλ. Μαθᾶ Ζαχαρίου, Ἐπισκόπου Θήρας, Κατάλογος ἱστορικῶν τῶν πρώτων Ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἔκδ. Β', ἐν Ἀθήναις 1884, σελ. 153, 162-163).

9) Τανταλίδου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. ιγ', ιδ'.

10) Κατὰ τὸν ιζ' αἰῶνα συνέστη ἐν τῇ, παρὰ τὸν Γάγγην ποταμὸν, Βεγγαλίᾳ τῶν Ἰνδιῶν Ἀγγλικὴ Ἐταιρεία, πρὸς ἐμπορικὴν ἐκμετάλλευσιν, χάριν τῆς ὁμοίας καὶ πλείστοι «Ἑλληνες, ἐκ Θράκης ἰδίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, προσήλθον καὶ ἐγκατεστάθησαν οἰκογενειακῶς, οἵτινες, σὺν τῷ χρόνῳ, ἐπληθύνοντο. Τοιοῦτοτρόπως, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν των καθηκόντων, ἤχθησαν εἰς τὴν ἀπόφασιν καὶ ἀνήγειραν, ἐν ἔτει 1782, εἰς τὴν Καλκούτταν, τὸν Ἱ. Ναὸν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος (Βλ. Τανταλίδου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. ι').

Οἰκουμηνικοῦ Πατριαρχείου¹¹ διὰ τοῦ ἐν Κων/πόλει ἐμπορικοῦ Συλλόγου, Ἱερέα καὶ Διδάσκαλον¹². Οἱ δ' ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τότε, ἀπέβλεψαν εἰς τὸν ἡμέτερον Γρηγόριον, ὅστις προεκρίθη ὡς πλέον κατάλληλος, πάνυ ἄξιος καὶ «δοκιμώτερος πάντων ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ»¹³. Κληθεῖς, ὅθεν, παρὰ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Δ'¹⁴ καὶ τὴν σχετικὴν πρότασιν περὶ ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς Ἰνδίας εὐχαρίστως τε καὶ προθύμως ἀποδεχθεῖς, προεχειρίσθη παρ' αὐτοῦ εἰς Ἀρχιμανδρίτην καὶ διωρίσθη ἅμα Ἱεροκλήρυς τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Θρόνου¹⁵.

Οὕτω πως ἀναλαβὼν τὴν εἰς τὴν ἀπομεμακρυσμένην ἐκείνην χώραν ἱεραποστολὴν, μετὰ μακρὸν καὶ ἐπίπονον ταξίδιον, ἀφίκετο, τὸ πρῶτον, τῇ 6 Ἀπριλίου 1812, εἰς τὴν Καλκούταν, παραθαλασσίαν πόλιν τῶν Ἰνδιῶν, ἐξ ἧς ἐπεμψε πρὸς τοὺς ἐν Δάκκᾳ καὶ Ναρινγγεντζίω Ἑλληνας χαιρετιστήριον ἐπιστολὴν, εἰς ἣν οὕτω ἐσπευσαν ἀπαντητικῶς νὰ χαιρετίσουν τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ διὰ τοῦ παρὰ πόδας γράμματος αὐτῶν.

«Εὐκταῖον ἡμῖν καὶ περισπούδαστον αὐτῆς γράμμα ἐλάμβομεν, δι' οὗ μαθόντες τὴν εἰς τὴν Καλκούταν ἀφίξιν αὐτῆς, πάνυ ἀπὸ βαθείας τῆς γνώμης ἤσθημεν· εἶθε δὲ καὶ υγιαίνειν ἐς αἰεὶ, καὶ ζῶν ἐπὶ μήκιστον! ἡδὴ πεπίεσμεσθα, πάτερ ἄγιε, ὅτι φείδεται ἡμῶν ὁ Θεὸς ἐτι· οὐ γὰρ παρεῖδε τὴν δέησιν ἡμῶν, ἀλλ' ἀπέστειλεν ἡμῖν ἱερέα τοιοῦτον, οἷος δι' εὐχῆς ἦν ἡμῖν αἰεῖποτε, φήμης προκαταλαβούσης ἡμᾶς, δηλούσης τὴν σὴν καλοκάγαθίαν καὶ ἀγαθὴν προαίρεσιν. Ἐπαινεσόμεθα ἄρ' εὖ οἶδαμεν ὅτι μάλιστα καὶ ἡμεῖς, ὅταν εὐδοκίᾳ Θεοῦ τῆς ἔλλογιμου αὐτῆς συντυχίας ἀπολαύσωμεν, καὶ τὴν σεβασμίαν κορυφὴν σοὶ περιπτυσώμεθα. Γένοιτο οὖν ἡ πρὸς ἡμᾶς αὐτῆς ἀφίξις ταχεῖα μεθ' ὑγείας, ἦν ἅπαν-

11) Τὴν πνευματικὴν ἐπίσκεψιν καὶ ἐπιστάσιν τῶν ἐν Ἰνδίας Ὀρθοδόξων εἶχε, κατ' ἀρχὴν, ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ τοῦ Θεοβαδίστου Ὄρους Σινᾶ, ἥτις καὶ ἀπέστειλεν Ἱερέα. Συνεπεῖα ὅμως δημιουργηθέντος σκανδάλου ὑπὸ τινος ἐξ αὐτῶν, μὴ εὐρόντες, ὡς φαίνεται, τὴν προσήκουσαν κατανόησιν, ἐστράφησαν πρὸς τὴν ἐν ΚΠόλει Μ. Ἐκκλησίαν.

12) Ἐν τοῖς παρχαλέποισ ἐκείνοις χρόνοις ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν κληρικῶν τῆς εἶχεν ἀναλάβει, κατ' ἐξοχήν, τὸ ἔργον τῆς μορφώσεως τῶν Ἑλληνοπαιδῶν. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται τὸ διατι οἱ ἐν Ἰνδίας Ἑλληνες, διαισθανόμενοι τὸν κίνδυνον τοῦ ἀφελθῆναι αὐτῶν, μάλιστα δὲ τῶν τέκνων αὐτῶν, ἐζήτησαν Ἱερέα-Διδάσκαλον. Ἡ ἀναζωπύρῃσις τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ φρονήματος, ἡ ἐν τῇ ξένῃ διαφύλαξις τῶν πατρῶων, τῆς ἰστορίας, τῆς γλώσσης, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῆ κάλλιον εἰμὴ δι' ἑνὸς ἐμψυχωμένου Κληρικοῦ-Διδασκάλου. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἀλήθειαν πλέον ἢ ἀναμφισβήτητον, ὅπερ δέον νὰ λαμβάνουν σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ἡ παντοειδῆς ἡγεσία καὶ οἱ πνευματικοὶ παράγοντες τοῦ ἔθνους, διὰ νὰ ἐνισχύουν θετικῶς καὶ ἐν πνεύματι ἀγάπης καὶ στοργῆς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ἀξίους Κληρικούς τῆς.

13) Σάθ α Κ., Νεοελληνικὴ Φιλολογία. Βιογραφίαι τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διαλαμπάντων ἐλλήνων (1853-1821), Ἀθήναι 1868, σελ. 651. Σπ ε ρ ἄ ν τ σ α Θ., Νικόλαος Χρυσόγελος, μέγας Διδάσκαλος τοῦ Γένους, πρῶτος ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ πρωτοεργάτης τῆς ἐκδόσεως τοῦ συνοδικοῦ Τόμου, Ἀθήναι 1954, σελ. 10. Σ υ ν ο δ ι ν ο ὕ Π ο λ υ κ ἄ ρ π ο ν, Μητροπολίτου Μεσσηνίας, Ἐκκλησιαστικὰ ἀπομνημονεύματα, ἐν Ἀθήναις, σελ. 12.

14) Κρῆς τὴν πατρίδα, κατέστη ἀπὸ Μυτιλήνης Οἰκουμηνικός Πατριάρχης τῷ 1809, διαμείνας ἐν τῷ Θρόνῳ μέχρι τοῦ 1813, ὅτε, ἔνεκα γῆρατος, παρητήθη αὐτοῦ καὶ ἀπέλθων εἰς Μυτιλήνην, ἐτελεύτησεν ἐν γῆρατι πίνονι (βλ. Μ α θ ἄ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 105-106).

15) Τ α ν τ α λ ἴ δ ο υ, ἐν ' ἄνωτ., σελ. 1ε'

τες καὶ ἅπασαι δι' εὐχῆς καὶ ἐφέσεως ἔχομεν»¹⁶. Πρὸς ταύτην δὲ καὶ ἐτέραν ἀπέστειλαν ἐπιστολὴν κατατοπιστικὴν, ἐν ἧ, σὺν τοῖς ἄλλοις, διέλαβον· «Ὅθεν παρακαλοῦμεν θερμῶς, ἵνα δεχθῆ (ἡ ὑμετ. πανοσιολογίότης) ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς ὅσον τάχιστα· χρῆζομεν γὰρ τῆς παρουσίας αὐτῆς ἀναγκαίως, ὅπως ἀξιοθῶμεν τῆς ἱεράς αὐτῆς εὐλογίας καὶ τῆς ἔλλογιμου αὐτῆς ὁμιλίας· εἶθε δὲ καὶ κατευδωθεῖ μετ' ἄκρας ὑγείας καὶ αἰσίως· καὶ μένομεν αὐτῆς τέκνα ἐν Κυρίῳ ὑποκλινῆ»¹⁷.

Σὺν τούτοις δὲ καὶ ὁ ἐν Ἰνδίας εὐρισκόμενος, τότε, διαπρεπὴς Διδάσκαλος Δημήτριος Γαλανός, ὁ Ἀθηναῖος, ἐσπευσεν ὡσαύτως δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀπροσμέτρητον αὐτοῦ χαρὰν ἐπὶ τῇ ἀφίξει τοῦ Γρηγορίου· «Χαίρω—ἔγραφε, μεταξύ ἄλλων—διὰ τὴν αἰσίαν ἀφίξιν σου, τὴν πρὸ πολλοῦ πολυπόθητον ἡμῖν· χαίρω δὲ ἐτι πλέον καὶ ἀγάλλομαι, διότι ἀκούω πανταχόθεν ἐπαίνων τε καὶ ἐγκωμίων προσηκόντων ἀνδρὶ καλῷ τε κάγαθῷ. Ἀπῆλθε τῶν τῆδε ὁ ἅγιος πατὴρ ἡμῶν Ν α θ α ν α ἡ λ¹⁸, ἡ ζῶσα εἰκὼν τῆς ἱερωσύνης, τὸ ἀγλαὸν δοχεῖον τῆς παιδείας καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἦλθε μετ' οὐ πολὺ ὁ Γρηγόριος, ὁ πάντα ἐκείνῳ ὁμοιος, ἀμφοτέροι ἐκ τῆς αὐτῆς γῆς καὶ πατρίδος. Μακαριστὰ ἄρα ἡ Σίφνος ἡ γεννώσα τοιοῦτους ἀνδρας καλοὺς τε κάγαθούς... Ἦλθεν ἐν ὑστέροις, τύχη ἀγαθὴ θεῖα τε βουλήσει, ὁ Γρηγόριος, ὁ ὄντως γρήγορος καὶ νήφων καὶ τρόφιμος ἀρετῆς τε καὶ παιδείας, καὶ ἐτίμησε τὸ γένος ἡμῶν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς πάντα τὰ γένη καὶ πρὸς πάσας τὰς Ἐκκλησίας τῆς Καλκούτας· «Οὐκ ἐκλείψουσι τῷ Θεῷ στρατιῶται πρέποντες τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ». Λαμπρύνεται πάντως καὶ ἀγλαίζεται ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν. Ἀγάλλεται καὶ τέρπεται ἡ ἀδελφότης ἡμῶν, πρὸς δὲ καὶ τὸ γένος ἡμῶν τιμᾶται καὶ δοξάζεται τῇ παρουσίᾳ τοιοῦτου σεμοῦ ἱερέως, καλοῦ ποιμένου, καὶ ἔλλογιμου ἀνδρός. ὦ, καλὰ πάντα. Τοσαῦτα μὲν καὶ τοιαῦτα εἰρήσθωσαν εἰς σημεῖον γε εὐγνωμοσύνης· εἶδέ τοι καὶ ἀκομψα καὶ ἄμουσα, συγγνώμη δεδόσθω· ἐν ἐσχατιᾷ γὰρ παροικοῦμεν, καὶ πόρρω που τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, Μουσῶν τε καὶ χαρίτων, ἐν ἀνθρώποις ἀλλογλώσσοις, καί, εἰ βούλει βαρβάρους...»¹⁹.

Τῇ 10 Ἀπριλίου 1812 ἐν Δάκκᾳ ἐλθὼν ἔθεσεν ἐπι-

16) Αὐτόθι, σελ. 1.

17) Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 2.

18) Καὶ οὗτος Σίφνιος τὴν καταγωγὴν, ἐσπούδασεν ἐν τῇ Σχολῇ τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ ἀλλαχοῦ ἀσφαλῶς διήκουσε μαθήματα, καθ' ὅσον διεκρίθη ἐπὶ παιδείᾳ. Κληρικὸς ὢν, ἀγνωστον πότε, ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Οἴκου. Πατριαρχείου εἰς Ἰνδίας, πιθανώτατα εἰς Καλκούτταν κατ' ἀρχάς, ἐνθ' ἀπέκτησε φήμην ἀγίου ἀνδρός καὶ εἰργάσθη ἐθνοπρεπῶς καὶ ἡγάγευ εἰς αἴσιον πέρασ τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ὑψίστην ἱεραποστολήν, μέχρι τῆς αὐτόθι ἐν Κυρίῳ τελευτῆς του. Πρὸς τιμὴν δ' αὐτοῦ ὁ ὑπομνησθεὶς Δ. Γαλανός ἔγραψε τότε τὸ ἐπιτάφιον ἐπιγράμμα·

«Ναθαναὴλ τότε μνήμα, πατὴρ δ' ὄσιου καὶ ἀγίου Χριστὸν κηρύττων γὰρ, καὶ λόγῳ καὶ βίῳ, Δεύτερος ἀνεφάνη Θωμᾶς, Ἱερεὺς τ' ἀτίμητος· Εὐδαίμων Δάκκα, καὶ πατὴρ ἅμα Σίφνος. Ἡ μὲν, ἐν ἧ εἶδε φῶς, ἡ δὲ, ἐν ἧ ἀνεπαύθη· Ὀλβιος κἀκεῖνος, ὃς τιμῶν σέβεται»

(βλ. Γ κ ἰ ὠ ν, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. λγ'-λε. Σ υ μ ε ω ν ἴ δ ο υ Σ., Σίφνιοι Διδάσκαλοι τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐν ἐφ. «Σίφν. Νέα», ἐτ. ΙΓ' (1950), ἀριθ. φύλ. 148. Τ α ν τ α λ ἴ δ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 6).

19) Ἐπιστολὴ Δ', Τ α ν τ α λ ἴ δ ο υ, αὐτόθι, σελ. 3.

σήμως τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ ἄροτρον, ἀνέλαβε τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ διακονίαν, καὶ ὠμίλησε διὰ πρώτην φοράν λίαν ἐνθουσιωδῶς πρὸς ἅπαντας τοὺς μετ' ἐνθουσιασμοῦ εὐλόγου συγκεντρωθέντας χριστιανούς αὐτοῦ. Ἀξίζει νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα ἀποσπάσματα τινὰ τῆς συγκινητικῆς αὐτοῦ ὁμιλίας «Ἐδραμον μὲ ὄλην μου τὴν προθυμίαν διὰ νὰ θρέψω ὑμᾶς, τὴν ἐμὴν πνευματικὴν φαμιλλίαν, μὲ τροφήν ὄχι τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἣτις δίδεται διὰ μέσου τῶν ἑπτὰ χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διὰ μέσου τῶν ἑπτὰ Μυστηρίων τῆς ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ διὰ νὰ εἰμπορέσω ἐγὼ ὁ ἀνάξιος, νὰ φανῶ ἄξιος διανομῆς καὶ πάροχος τῆς ἐπουρανίου ταύτης καὶ πνευματικῆς τροφῆς, μιμοῦμαι πάλιν τὸν Ἰακώβ ἐκεῖνον τὸν θαυμασίον γέροντα, ὁ ὁποῖος ἀπολαμβάνοντας τὸν υἱὸν του, εὐθύς ἔπεσε καὶ ἐπροσκύνησε τὸ ἄκρον τῆς ράβδου αὐτοῦ· οὕτω καὶ ἐγὼ ἀπολαμβάνοντάς σας, προσκυνῶ ταύτην τὴν μυστικὴν ράβδον, τὸν τίμιον λέγω, Σταυρόν, ὅπου προεικόνιζεν ἡ ράβδος τοῦ Ἰωσήφ. Προσκυνῶ καὶ τὸν ἐν αὐτῷ σταυρωθέντα Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, διὰ νὰ γένη εἰς τὴν ἀδυναμίαν μου ράβδος, εἰς τὴν ἀμάθειάν μου βακτηρία, εἰς τὸ σκοπὸς ἔξις, ὁδηγῶν ἔμε, καὶ δι' ἐμοῦ ὑμᾶς εἰς τὰς εὐθείας ὁδοὺς τῶν θείων του ἐντολῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι τόσαι τροφαί, ὅπου τρέφουσι τὸν κρυπτὸν ἄνθρωπον, δηλ. τὴν ψυχὴν. Ἐγὼ, ὡς τιμὴ ἀδελφότητος τῶν ὀρθοδόξων καὶ εὐγενῶν Γραικῶν (σᾶς ὁμολογῶ τὴν ἀλήθειαν) δὲν ἔφθασα νὰ στοχασθῶ μὲ τὸν νοῦν μου τέτοιον στοχασμὸν τῆς πρὸς τὰ ἐνταῦθα ὁδοιπορίας μου, μήτε ἐλπὶς τοῦ πλοῦτου (καθὼς καὶ ἄλλους πολλούς) μὲ ἐπῆρεν ἔως ἐνταῦθα, ἀλλὰ θείως πως καὶ διὰ θελήματος Θεοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πολλάκις παρακινήθεις καὶ ὑπὸ πολλῶν παρακληθῆεις, ἔνευσα εἰς τοῦτο τὸ ἔργον, ἀποφασίζοντας νὰ γένω κατάσκοπος ταύτης τῆς Ἱερουσαλήμ τῆς ὀρθοδόξου, λέγω, ἐνταῦθα Ἐκκλησίας καὶ φύλαξ ταύτης τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἀμπέλου, ὅπου δι' ἄπειρόν σου ἔλεος ἐφύτευσεν εἰς ταῦτα τὰ μακρυνὰ μέρη τῆς Ἰνδίας, ἃ ἐπότισε μέχρι τῶν νῦν καὶ θέλει ποτίσει μέχρι τέλους, μὲ τὴν ἀόρατον δρόσον τῆς θείας σου χάριτος πρὸς καρποφορίαν ψυχῶν. Ὅθεν ἐπικαλεσθεῖς τὸν ὄρχηγόν τῆς πίστεως καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ἐφοδιασθεῖς δὲ καὶ μὲ τὰς εὐχὰς τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν Πατριάρχου κυρίου Ἱερεμίου, ἀνεδέχθην τοῦτον τὸν μέγαν ἀγῶνα, ἀποφασίζοντας νὰ ὑπομείνω τόσους κόπους καὶ πόνους, τῆς τε ξηραῆς καὶ θαλάσσης, μένων ἀύπνος ὀλοκλήρους νύκτας, κατακαϊόμενος ὀλοκλήρους ἡμέρας εἰς τὸν τοῦ ἡλίου καύσωνα, περιπατῶντας πολλάκις ὄρη ὑψηλὰ καὶ δύσβατα, ἀναστρεφόμενος μὲ ἔθνη βάρβαρα, μισούμενος πολλάκις, βλασφημούμενος, ὄνειδιζόμενος καὶ ἄλλ' ἄπειρα, ἅτινα ἐκεῖνοι μόνοι γνωρίζουσιν, ὅσοι τὰ ἔδοκίμασαν. Ἀλλ' ἰδοὺ τέλος πάντων μετὰ παρέλευσιν ὀλοκλήρου χρόνου διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ διὰ τῶν θεοπειθῶν εὐχῶν τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Θωμᾶ, ἐτελειώθη ἡ ὁδοιπορία, ἔλαβε τέλος ὁ πλοῦς, ἔφθασα πρὸς ὑμᾶς ὑγιῆς ἀπολαύσας καὶ ὑμᾶς ὑγιαίνοντας· ἀλλὰ δὲν φθάνει τοῦτο εἰς ἀπαρτισμὸν καὶ τελείωσιν τῆς χαρᾶς μου, χρειάζεται καὶ ἄλλο ἓνα δευτέρον· διὰ νὰ κινήθῃ μία ἀμαξα, χρειάζεται ὄχι ἓνας, ἀλλὰ δύο τροχοί· διὰ νὰ κάμῃ τὴν γλυκύνην ἤχόν της μία κιθάρα,

χρειάζεται ὄχι μόνον τὸ δοξάρι, ἀλλὰ καὶ καλάϊς χορδαῖς· ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ, διὰ νὰ γένη ἡ χαρὰ τελεία, διὰ νὰ λάβῃ τέλος καλὸν ὁ σκοπὸς μου, χρεῖα εἶναι νὰ ἐνωθῇ μὲ τοὺς ἰδικούς μου κόπους καὶ ἡ ἰδική σας ὑπακοή καὶ ὑποταγή. Χρεῖα μὲν ἀληθῶς ἡ κεφαλὴ νὰ φροντίξῃ δι' ὅλα τὰ μέλη καὶ νὰ τὰ ὀδηγῇ, μὰ χρεῖα εἶναι ἐν ταύτῳ καὶ ὅλα τὰ μέλη νὰ φροντίζουν διὰ τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ τὴν ὑποταγὴν των νὰ τὴν ὑποκλίνωσι...». Κατέληξε δ' ἐν τῷ πέρατι τοῦ λόγου τούτου εἰς τὴν χαρακτηριστικὴν τοῦ ψυχικοῦ καὶ πνευματικοῦ του βάρους ἰκεσίαν· «Ἰδοὺ στρέφω καὶ ὄμματα καὶ φωνὴν καὶ γλώσσαν πρὸς αὐτὸν (τὸν Θεόν). Ὑψιστε βασιλεῦ τῶν αἰώνων, μονογενὲς Υἱὲ καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ, φιλάνθρωπε καὶ φιλάγαθε Δέσποτα, ἐπίβλεπον ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἴδε καὶ ἐπίσκεψαι τὴν ἀμπελον ταύτην καὶ κατάρτισαι αὐτήν, ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ σου· βρέξαι τὸν ὑετὸν τοῦ ἔλεους καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας σου εἰς καρποφορίαν ἀγαθῶν ἔργων· περιχαράκωσον αὐτήν μὲ τὴν ἀόρατον καὶ παντοδύναμον δεξιάν σου, περίθλασον αὐτήν καὶ ἐπισκίασον μὲ τὴν χαριτόβρυτον νεφέλην τοῦ θείου φωτισμοῦ σου, ἔπαρον τὰς χεῖράς σου καὶ ποιῶμεν τὴν κληρονομίαν σου, ἔπαρον τὰς χεῖρας σου καὶ εὐλόγησον τὸν λαόν σου, ἔπαρον τὰς χεῖρας σου καὶ ὀδηγήσον αὐτοὺς εἰς ὁδὸν εἰρήνης· χάρισαι αὐτοῖς τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα, ὑγείαν ἀμετάπτωτον, εὐεξίαν σταθεράν, ἐπίδοσιν εἰς τὰ ἔργα τῆς πίστεως, προκοπὴν εἰς τὰ χαρίσματα τοῦ πνεύματος, ἀγάπην πρὸς ἀλλήλους, ὁμόνοιαν πνευματικὴν, ἐγκράτειαν σωματικὴν, ὑπομονὴν, πραότητα, χρηστότητα καὶ φιλάνθρωπίαν, πρόνοιαν πτωχῶν, φροντίδα τῆς ἀθανάτου καὶ αἰωνίου ζωῆς, σὺν πᾶσι τοῖς ἔργοις τοῖς ἐπιγείοις καὶ παρὰ σοῦ χαριζομένοις ἀγαθοῖς· ἐπὶ πᾶσιν ἔβίωσον καμὲ τὸν δοῦλον σου, νὰ φανῶ ἄξιος εἰς ὃ ἔργον ἐκλήθην, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, μὲ ἐκάλεσας δι' ἄπειρόν σου ἔλεος· νὰ γενῶ ἄξιος εἰς ὃ ἔργον διωρίστην ἢ μᾶλλον μὲ ἐδιώρισας· ἱκανὸς διὰ τὸ ἐπάγγελμα ὃ ἐπαγγέλλομαι, ἵνα σὺν τούτοις καγὼ ὃ τε λαός σου οὗτος καὶ ὁ δοῦλος ὁ σός, δοξάζωμεν τὸ ὄνομά σου πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν»²⁰.

Τοιοῦτοτρόπως ἤρξατο ὁ Γρηγόριος τῆς ἐν Ἰνδίας ἱεραποστολικῆς ἐργασίας του. Ἄλλ' ἡ περίοδος αὕτη τῆς ἐκεῖ παρουσίας του ἦτο λίαν ἀνωμαλική²¹ διὰ τὴν χῶραν ἐκείνην, ἰδίᾳ δ' ἐξ ἐπόμεως θρησκευτικῆς. Αἱ ὑπάρχουσαι ἐν αὐτῇ χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι εὐρίσκοντο ἀπὸ χρόνου πολλοῦ εἰς ἀναστάτῳσιν, ἕνεκα διαφόρων ἐσωτερικῶν τε καὶ ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων. Ἰακωβίται ἱεράρχαι, Συροκαθολικοί, σχισματικοί, Ἀγγλικανοὶ καὶ ἕτεροι προτεστάνται ἱεραπόστολοι προσεπάθουν μετὰ φανατισμοῦ καὶ ἠγωνίζοντο νὰ κατακτήσουν ἕδαφος ὃ εἰς εἰς βάρος τοῦ ἄλλου καὶ διὰ ἐπὶ τοῦ ἰθαγενοῦς στοιχείου. Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1814, ἀφοῦ προηγουμένως εἶχον ἀφίχθῃ καὶ ἀναπτύξει ἱεραποστολικὴν δράσιν καταπληκτικὴν οἱ Ἀγγλοὶ ἱερεῖς Κεῖ καὶ Buchanan, ἀφίκετο εἰς τὴν Καλκούταν ὁ Ἀγγλικανὸς ἐπίσκοπος Middleton. Ἀπώτερος δὲ σκοπὸς τῆς καθ' ὅλου δράσεως αὐτῶν ἦτο, «ὅπως σπεύρουν, ἐν καιρῷ,

20) Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 56,61.

21) Μ α ξ ί μ ο υ, Μητροπολίτου Σάρδεων, Ἡ ἐν Μαϊαβάτ τῶν Ἰνδιῶν Συριανῆ Ἐκκλησία, ἐν περιοδ. Ὀρθοδοξία» ΚΠόλεως, ἔτ. Α' (1955), σελ. 209.

ΟΙ ΠΡΟΜΑΧΟΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ ΤΗΣ ΝΙΚΑΙΑΣ

Ζ. ΛΕΟΝΤΙΟΣ Ο ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ
ΚΑΙ ΕΡΜΟΓΕΝΗΣ Ο ΕΚΕΙΝΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΣ

Ι. Μεταξύ τῆς πρώτης δωδεκάδος τῶν διαπρεπεστάτων, ἐπὶ σοφία, ἀγιότητα καὶ ἐπιβλητικῇ προσωπικότητι ἁγίων 318 θεοφόρων Πατέρων τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' ἁγίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου, διεκρίνετο καὶ ὁ Λεόντιος Καισαρείας Καππαδοκίας¹, «τὸ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καλλώπισμα», κατὰ Γελάσιον τὸν Κυζικηνόν². Ἡκολουθεῖτο δ' ὁ σεβάσμιος Ἱεράρχης, ὡς ὁ Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τοῦ Διακόνου καὶ γραμματέως αὐτοῦ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, οὗτω καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ δευτεροβάτου Διακόνου καὶ γραμματέως αὐτοῦ Ἐρμογένους τοῦ πάνυ, ἐναμιλληθέντος τὸν Ἀθανάσιον εἰς ὀρθόδοξον μαχητικότητα καὶ λόγου δεινότητα καὶ εἰς τῆς συντάξεως τοῦ ἀνωμῆτου Συμβόλου τὴν ἀκρίβειαν καὶ περιεκτικότητα. Εὐσέβιος ὁ Πατὴρ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, ὁ φειδωλὸς εἰς ἐγκώμια προκειμένου τουλάχιστον περὶ συναδέλφων αὐτοῦ Κληρικῶν καὶ δὴ καὶ ἀκραιφνῶν Ὀρθοδόξων, λίαν ἐπαινετικῶς ἐκφράζεται περὶ αὐτῶν λέγων: «... καὶ Καππαδοκῶν οἱ πρώτοι πραι-

δεύσει λόγων μέσοι τοῖς πᾶσι διέπρεπον—καὶ—Πόντος τε καὶ Γαλατία καὶ Παμφυλία, Καππαδοκία τε καὶ Ἀσία καὶ Φρυγία, τοὺς παρ' αὐτῶν παρεῖχον ἐκκρίτους»³. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ εἰς τῶν τριῶν μεγίστων φωστήρων τῆς Τρισηλίου Θεότητος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, ὁ Θεολόγος, μετὰ καυχήσεως ἀναφέρει τὴν συμμετοχὴν ἐν τῇ συνόδῳ ἐκείνῃ, διὰ τὸ Σύμβολον τῆς ὁποίας τοσοῦτον ἠγωνίσθη, ἐν τῷ τῆς «Ἀναστασίας» Ναῶ, Πατριάρχης ἂν Κων/πόλεως, Λεοντίου τοῦ Μητροπολίτου τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, μὴ δυνάμενος νὰ κρύψῃ τὰ πρὸς ἐκεῖνον βαθέα αἰσθήματα θαυμασμοῦ καὶ εὐλαβείας, ἐν τῷ λέγειν: «ὧν εἰς Λεόντιος ἦν ὁ πάνυ, ὁ τότε τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως ἐξηγούμενος»⁴. Πληροφορούμεθα ἐπίσης παρὰ Γελασίου τοῦ Κυζικηνοῦ, περὶ τὸ 475 συγγράψαντος, ἐπὶ τῇ βάσει πολλῶν παλαιότερων συγγραμμάτων περὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, τὸ «Σύνταγμα τῶν κατὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ ἁγίαν σύνοδον πραχθέντων», ὅτι Λεόντιος ὁ Καισαρείας Καππαδοκίας ἀνεδέξατο, ἵνα διαβιβάσῃ τὸ Σύμβολον τῆς Νικαίας καὶ πάντα τὰ δόξαντα τῇ Συνόδῳ ἐκείνῃ ἀπάσαις ταῖς Ἐκκλησίαις τῆς Ποντικῆς διοικήσεως. «Λεόντιος Καισαρείας Καππαδοκίας, τὸ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καλλώπισμα, ταῖς κατὰ τὴν Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, Πόντον, Παφλαγονίαν, Πόντον Πολεμωνιακόν, Ἀρμενίαν μεγάλην καὶ μικρὰν Ἐκκλησίαν»⁵. Ἡ ὑπογραφή τοῦ Λεοντίου Καισαρείας, ἐν τοῖς πρακτικαῖς τῆς Συνόδου ὑπογράφαντος, μετὰ τοὺς γέροντας Ἱεροσολύμων Μακάριον καὶ Θεσσαλονίκης Ἀλέξανδρον εἶχεν οὕτω: «Λεόντιος Καισαρείας Καππαδοκίας, Γαλατίας, καὶ Ἀρμενίας μικρᾶς καὶ μεγάλης ὑπέγραψα»⁶.

II. Ὁ Καισαρείας Λεόντιος, ἡγετικὸν διαδραματίσας ρόλον ἐν τε τῇ προασπίσει τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τῇ καταδίχῃ τοῦ Ἀρειανισμοῦ καὶ τῇ τοῦ Συμβόλου διατυπώσει, ἀπέθανε ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, πρὸ τῆς ἐν Γάγγρα πάντας Συνόδου, τῆς συγκλη-

1. Ἡ Καισαρεία τῆς Καππαδοκίας ἦτο Μητρόπολις ἀπάσης τῆς Ποντικῆς Διοικήσεως καὶ αὐτῆς Ἀρμενίας ἐχούσης σχέσιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Καισαρείας θυγατρὸς πρὸς Μητέρα, καὶ ὁ Μητροπολίτης Καισαρείας Καππαδοκίας ὁ ἀνώτατος Καθηγούμενος καὶ Ἐπιστάτης καὶ Ἐξάρχος. Ἡ Ποντικὴ Διοίκησις, ἥς τὸ πρῶτον γίνεταί μνηεῖ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Αὐτοκράτορος Κων/τίνου τοῦ Μεγάλου, ἦν ἔγραψε ταῖς Ἐκκλησίαις, περὶ τοῦ τελείσθαι τὸ Πάσχα τὴν αὐτὴν ἡμέραν (Εὐσεβίου, Βίος Κων/τίνου III, 17), περιελάμβανε τὴν Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, Φρυγίαν, μικρὰν Ἀρμενίαν, Πόντον τε καὶ Παφλαγονίαν καὶ Βιθυνίαν καὶ ἕνδεκα ἐπαρχίας, ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδορήτου Κύρου τοῦ ἱστορικοῦ περιελάμβανε δὲ πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐναμιλλωμένη τὴν Ἐφεσον. Ἐπι δὲ φαίνεται ὅτι μέχρι τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμ. Συνόδου (451), ἐν ἣ ὑπετάγη πᾶς ὁ Καισαρείας Καππαδοκίας τῷ Κωνσταντινουπόλεως, ἔσχε πάντα τὰ δικαιώματα τοῦ Πατριάρχου παρεκτός τοῦ ὀνόματος, συγκαλῶν Συνόδους διοικήσεως καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ ποντικῇ τοιαύτῃ καὶ χειροτονῶν πάντας τοὺς Μητροπολίτας τῆς περιοχῆς.

2. Σύνταγμα, M.P.G. 85, 1200 κ.έ.

εἰς τὸ παρθένον ἔδαφος τῶν ψυχῶν τῶν ἰθαγενῶν τὸν σπῆρον τῶν μεταρρυθμίσεων καὶ δημιουργήσουν εὐνοϊκὴν ὑπὲρ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἀτμόσφαιραν»²².

Ἐν μέσῳ, λοιπὸν, τοιοῦτων ρευμάτων καὶ ἀντιθέσεων, συνεπεία τῶν ὁποίων καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων πολλοί, λόγῳ τῆς ἐπιμιξίας καὶ τῆς καθ' ἡμέραν ἀναστροφῆς, παρεσύροντο, ὁ Γρηγόριος ἠγωνίζετο κρατερώς, ποιμαίνων τὸ ποίμνιον αὐτοῦ μετὰ συνέσεως καὶ ἀγάπης πατρικῆς, μοχθῶν καὶ κοπιᾶζων, ἵνα πλείονας εἰς Χριστὸν κερδήσῃ, διδάσκων, νουθετῶν, τὰ πάντα μετερχόμενος καὶ ἐν παντὶ ἐπιτυγχάνων.

(Συνεχίζεται) † Ἀρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ Α. ΒΙΤΑΛΗΣ
Ἱεροκλήρῃς Νικοπόλεως

22) Παρὰ ταῦτα τ' ἀποτελέσματα τῆς παντοειδοῦς κατακτητικῆς προσπάθειάς δὲν ἦσαν μεγάλα (Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 211, 213. Στεφανίδου Βασιλείου, Ἀρχιμ., Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, Ἀθήνα 1948, σελ. 606).

3. Βίος Κων/νου III 16 κ.έ.

4. Λόγος ιθ. M.P.G. 36, 99 κ.έ.

5. Σύνταγμα M.P.G. 85, 1200 κ.θ.

6. Γρηγόριος ὁ βραδύτερον τοὺς Ἀρμενίους ἐκχριστιανίους καὶ ἐπικληθεῖς Λουσαβορίτες (=φωτιστές), φυγῶν ἐξ Ἀρμενίας ἀπὸ προσώπου τῶν κατακτησάντων αὐτὴν Περσῶν, κατέφυγεν εἰς Καισαρείαν τῆς Καππαδοκίας, μετὰ τῶν ἐτῶν 297-302, νεαρός εἰς τὴν ἡλικίαν καὶ Ἐθνικὸς τὴν θρησκείαν. Ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας ὁ Γρηγόριος κατηχηθεὶς ὑπὸ τοῦ διαπρεπεστάτου Ἐπισκόπου αὐτῆς Λεοντίου, ἐγένετο ὑπ' ἐκείνου χριστιανὸς καὶ ἐδιδάχθη τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα. Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἀναγνώρισιν τοῦ Τιριδάτου ὡς ἀνεξαρτήτου βασιλέως τῆς Ἀρμενίας, ὁ Γρηγόριος μαθητὴς τοῦ Καισαρείας Λεοντίου ἐπιστρέψας εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, ἐπέισε τὸν ἐθνικὸν βασιλέα Τιριδάτην, ἵνα καὶ αὐτὸς τὸν Χριστιανισμὸν ἀσπασθῇ καὶ τὴν διάδοσιν του ἐν Ἀρμενίᾳ ὑποστηρίξῃ, ἄτε ὑπαρχόντων καὶ πρότερον σπερμάτων τινῶν ἐν αὐτῇ. Καταστάντος οὕτω τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπίσημου θρησκείας τοῦ Κράτους τῶν ἀτιθάσων Ἀρμενίων, ὁ Γρηγόριος μετέβη πάλιν εἰς Καισαρείαν, πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πνευματικὸν Πατέρα Λεόντιον, ὃς καὶ χειροτονηθεὶς Ἐπίσκοπος τῶν

θείσης μεταξύ τῶν ἐτῶν 340-370, ὑπὸ τὴν προεδρίαν Εὐλαλίου ἢ Εὐλαβίου τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν ἐπὶ τοῦ τῆς Καισαρείας Καππαδοκίας Θρόνου καὶ καθαιρέσαντος τὸν ἴδιον υἱὸν Εὐστάθιον τὸν τῆς ἐν

'Αρμενίων, ἐξαρτώμενος ἀπὸ τῆς Μητροπόλεως Καισαρείας, ἐπανῆλθεν εἰς 'Αρμενίαν συνοδευόμενος ὑπὸ 'Ελλήνων Καππαδοκῶν 'Ιερέων, καὶ διοργανώσας τὴν 'Αρμενικὴν 'Εκκλησίαν κατέστησεν ὄργανον αὐτῆς τὴν 'Ελληνικὴν γλῶσσαν καὶ δευτερευόντως τὴν Συριανὴν, ζητῶν πάντοτε κατευθύνσεις καὶ πνευματικὴν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἠθικὴν συνδρομὴν ἀπὸ τῆς Καππαδοκικῆς Μητροπόλεως.

Τοῦ ἱ. Γρηγορίου τοῦ φωτιστοῦ καταβληθέντος προῶρος ὑπὸ τῶν διωδιγῆτων μόχθων καὶ ταλαιπωριῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κινδύνων οὐς συνήτησεν ἐν τῇ ἐκχριστιανίσει τοῦ ἀγρίου καὶ ἀχαρίστου λαοῦ του, καὶ εἰς τὰς οὐρανίους ἀποδημήσαντος Μονᾶς ὀλίγον, πρὶν ἢ, ἢ ἐν Νικαίᾳ τῶν 318 Θεοφόρων Πατέρων συνέλθῃ Σύνοδος, διεδέχθη τοῦτον ἐπὶ τοῦ 'Επισκοπικοῦ Θρόνου τοῦ Καθολικοῦ τῆς 'Αρμενίας, 'Αρσάκης ὁ δευτερότοκος αὐτοῦ υἱός, χειροτονηθεὶς καὶ αὐτός, ὡς καὶ ὁ Πατὴρ Γρηγόριος ἐν Καισαρείᾳ, ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Λεοντίου καὶ μετασχὼν μετ' ἐκείνου καὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου. Τὸν 'Αρσάκη διετίαν μόλις ἀρχιερατεύσαντα διεδέχθη ὁ πρωτότοκος ἀδελφὸς Βαρτανῆς, χειροτονηθεὶς καὶ αὐτὸς ἐπίσης, παρὰ τοῦ Καισαρείας καὶ τρία μόνον ἔτη ἀρχιερατεύσας. 'Επίσης δὲ καὶ Γρηγόριος ὁ Β' ἐπισκοπεύσας ἔτη ἑνδεκα καὶ 'Ισαὰκ ὁ Α' ἔτη ἕξ, Φαρνεσὴκ δὲ ἔτη τέσσαρα καὶ ὁ Ναρσῆς, ὁ μετὰ Γρηγόριον τὸν φωτιστὴν ἔκτος Καθολικός τῶν 'Αρμενίων ὁ ἐπανομιούμενος Μῆξ, ἦτοι μέγας, ἅπαντες ἐχειροτονήθησαν ὑπὸ τοῦ Καισαρείας. Ὁ Ναρσῆς ἐχειροτονήθη ἀρχιερεὺς, ἐν Καισαρείᾳ, παρὰ τε τοῦ Καισαρείας Εὐσεβίου καὶ τῶν ἐκείνου 'Επισκόπων, ἐν ἔτει 340. Κυβερνήσας δὲ τὴν 'Εκκλησίαν 'Αρμενίας μέχρι τοῦ 366 ὁ ἐνάρετος ἐκείνος ἀρμένιος 'Επίσκοπος καὶ τὰ ἰδεώδη τοῦ Μ. Βασιλείου περὶ Μοναχικοῦ βίου καὶ φροντίδος τῶν πτωχῶν καὶ ἀσθενῶν εἰσαγαγὼν, ἐν τῇ αὐτοῦ 'Εκκλησίᾳ, καὶ μισαχθεὶς ὕστερον τὰς βδελυρὰς πράξεις τοῦ βασιλέως 'Αρσάκου τοῦ Ι', παρατητήσας τὴν ἄνομον ἐκείνου αὐλὴν, ἀνεχώρησεν εἰς ἐρημικὸν τόπον καὶ ἐθρήνησεν πικρῶς τὴν διὰ πυρός καὶ σιδήρου, ὑπὸ τῶν Περσῶν καταστροφὴν τῆς αὐτοῦ Πατρίδος, τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ βασιλέως καὶ τὴν τοῦτου τύφλωσιν καὶ κάθειρξιν τῶν 367 ἐν τῷ κατὰ τὴν Σουσιανὴν τρομερῶ φουριῶ τῆς Λήθης. Κατὰ δὲ τὸ 370 ἐξελθὼν τοῦ ἐρημικοῦ κρησφυγέτου, ὁ τοῦ φωτιστοῦ Γρηγορίου δισέγγονος Ναρσῆς, γέρον πλέον καὶ καταβεβλημένος, μετέβη εἰς Καισάρειαν, ἵνα ζητήσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Οὐάλεντος ἐπικουρίαν, πρὸς ἀπολύτρωσιν τῆς αὐτοῦ πατρίδος 'Αρμενίας. Συνέπεσε δ' οὕτω νὰ παρευρεθῇ καὶ ἐν τῇ κηδεῖα τοῦ φθονήσαντος καὶ μισήσαντος τὸν Βασιλεῖον Καισαρείας Εὐσεβίου, καὶ κατὰ τὴν τοῦ Μ. Βασιλείου ἐνθρόνισιν τῶν 371 ἐπὶ τὸν τῆς Καισαρείας Καππαδοκίας Θρόνον, ὅπου, κατὰ τὴν 92αν ἐπιστολὴν τοῦ οἰκουμενικοῦ τοῦτου Διδασκάλου καὶ Πατρός, ὑπέγραψε μετὰ καὶ τῶν λοιπῶν 32 παρασάντων 'Επισκόπων, τὴν παρὰ τοῦ Μ. Βασιλείου σταλεῖσαν πρὸς τοὺς ἐν 'Ιταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ 'Επισκόπους εἰρημικὴν ἐπιστολὴν. Μετὰ δὲ τὴν διὰ τῶν Ρωμαϊκῶν ὅπλων ἀποδίωξιν τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ τελευταίου υἱοῦ τοῦ 'Αρσάκου Φάρμη ἢ Μπάπ εἰς τὴν βασιλείαν τῆς Μ. 'Αρμενίας, ἐπειδὴ ὁ Ναρσῆς οὐ διέλειπε συμβουλευῶν, ἐπιπλήττων καὶ ἀποτρέπων τὸν εἰκοσαετῆ πατρώζοντα βασιλέα, ἀπὸ τῶν ἀνοήτων παρεκτροπῶν αὐτοῦ, διὰ δηλητηρίου κεράσματος ἐπὶ τραπέζης ἐκβάλλεται τῶν 374 ὁ ἱερὸς ἀνὴρ τοῦ βίου. Πρὸς διευθέτησιν τῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ναρσῆ ἀκόλουθησασῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνωμαλιῶν, μεταβὰς ὁ τῇ ποιμεναρχικῇ διατρέπων ἐπιστάσις Μ. Βασίλειος καὶ τὴν μαιφονίαν καὶ ἀπειθαρχίαν ἀηδιάσας, ἠρνήθη τὴν χειροτονίαν εἰς τὸν παρὰ τοῦ ἀρχιεροκτόνου βασιλέως προβληθέντα 'ιδύδοχον τοῦ Θρόνου 'Ισαὰκ τὸν Β', χειροτονηθέντα ὑπὸ τῶν 'Επισκόπων τῆς 'Αρμενίας. Οὕτω δ' ἐφεξῆς οἱ μετὰ Βασίλειον Διάδοχοι τοῦ Θρόνου τῆς Καισαρείας ἔπαυσαν νὰ χειροτονῶσι τοὺς 'Αρχιεπισκόπους τῆς Μεγάλης 'Αρμενίας. Τῇ ὑποστηρίζει τοῦ 'Ισαὰκ τοῦτου ὁ Μεσρώπιος ὁ καὶ αὐτὸς βραδύτερον καθολικός 'Αρμενίας, κατεσκευάσας τὸ ἀρμενικὸν ἀλάφρητον καὶ ἐθετο τὰς βάσεις τῆς ἀρμενικῆς φιλολογίας, μεταφράσας τὴν 'Αγ. Γραφὴν καὶ 'Εκκλησιαστικὸς Πατέρας. Αἱ μεταφράσεις ἐγένοντο ἐκ τοῦ ἐλληνικοῦ καὶ τοῦ συριακοῦ. 'Εκκλησιαστικὴ γλῶσσα ἔκτοτε κατέστη ἡ ἀρμενικὴ. Αἷτια τῆς ἀποστάσεως τῆς 'Αρμενικῆς 'Εκκλησίας, ἀπὸ τῆς ἡμετέρας, ὡς καὶ Τιμό-

'Αρμενία Σεβαστείας 'Επίσκοπον, ἐπὶ ἐκπτώσει εἰς ἀτόπους πράξεις καὶ ἀναρμόστῳ τῷ ἱερατικῷ ἀξιώματι ἐνδυμασίᾳ ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ ἰδίου μικτοῦ μοναχικοῦ τάγματος?.

Τὸν Εὐλάλιον, βραχὺ ἐπισκοπεύσαντα, διεδέχθη ἐπὶ τοῦ τῆς Καισαρείας Καππαδοκίας Μητροπολιτικοῦ Θρόνου 'Ερμογένης ὁ ζηλωτῆς τοῦ μακαρίου Λεοντίου, ἐν τῇ Συνόδῳ τῆς Νικαίας Διάκονος καὶ Γραμματεὺς, ὃν Βασίλειος ὁ Μέγας «μακαριώτατον» ὀνομάζει καὶ θεωρεῖ συντάκτην τοῦ Σύμβολου τῆς Νικαίας γράφων ὅδε: «..τοῦ μακαριωτάτου 'Ερμογένους τοῦ τὴν μεγάλην καὶ ἄρρηκτον πίστιν γράψαντος ἐν τῇ μεγάλῃ Συνόδῳ»⁸ καὶ «μετέθεντο πρὸς 'Αρείου, κακοδοξίας, ὡς δηλοῦ αὐτῇ ἡ Πίστις ἢ κατὰ Νικαίαν, παρ' ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς ἐκφωνηθεῖσα ἐξ ἀρχῆς»⁹ καὶ «ἐπειδὴ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ ὁ Σεβαστείας Εὐστάσιος, τῷ μακαριωτάτῳ 'Επισκόπῳ 'Ερμογένει τῆς Καισαρείας κρίνονται αὐτὸν ἐπὶ τῇ κακοδοξίᾳ ἔδωκε πίστεις ὑγιούς καὶ οὕτω τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ δεξάμενος κ.λ.τ.»¹⁰.

Ὁ λόγος τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου τοῦ Μεγάλου διατρανοῦσι τὴν πεποίθησιν ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν προγενεστέρων καὶ συγχρόνων του, ὅτι ὁ «μακαριώτατος» 'Ερμογένης, παρῶν ἐν τῇ κατὰ Νικαίαν 'Αγία Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ μετὰ τοῦ 'Επισκόπου Καισαρείας Λεοντίου συνέστηκε τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως. Πρὸς τιμὴν τῶν αἰετοτε προμάχων τῆς Ὁρθοδοξίας ἀναδειχθέντων Καππαδοκῶν, πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ Η' ἄρθρου καὶ ἐξῆς συμπληρώσας τὸ Θεόπνευστον Σύμβολον τῆς Ὁρθόδοξου Πίστεως ἐν τῇ Β' 'Αγία Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ τῇ ἐν Κων/πόλει τῶν 381 συνελευθόσης, ἐπὶ Πατριάρχῳ Κων/πόλεως Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, ἦτο ἐπίσης Καππαδόκης, ὁ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ἀυτάδελφος Γρηγόριος ὁ Νύσσης!

Τῶν διαπρεπεστάτων τούτων ἐπὶ σοφία καὶ ἀγιότητι καὶ ζηλωτῇ τῆς Ὁρθοδοξίας ὑπερασπίσει ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν Λεοντίου καὶ 'Ερμογένους Καισαρείας ἡ μνήμη ἀγεται ὑπὸ τῆς Μητροδ 'Εκκλησίας, μεθ' ὅλων συλλήβδην τῶν 'Αγίων 318 Θεοφόρων Πατέρων τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῇ ἑκτῇ, κατ' ἔτος τοῦ ἀγίου Πάσχα Κυριακῆς.

'Αρχιμ. ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ
Διευθυντῆς τῆς Θρησκ. Ὑπηρεσίας τοῦ Γ.Ε.Α.

θεος Λαμνῆς ὁ καὶ Βοδενῶν Μητροπολίτης χρηματίσας, ἐν τῇ αἰνεσίμῳ αὐτοῦ διατριβῇ ἀναπτύσσει, ὑπῆρξαν δύο κυρίως: Πρῶτον ἐθνικιστικοὶ λόγοι καὶ δεύτερον τὸ γεγονός, ὅτι κατὰ τὴν ἀνοδὸν περὶ τοῦ 'Ισαὰκ εἰς τὸν τοῦ Καθολικοῦ Θρόνον, ἡ 'Αρμενία περιῆλθεν ὑπὸ τοὺς Πέρσας καὶ αἱ μετὰ τῶν Βυζαντινῶν ἀμεσώτεροι σχέσεις καθίσταν τοὺς 'Αρμενίους ὑπόπτους. 'Ιδὲ καὶ Β. Στεφανίδου, 'Εκκλησ. Ἱστορία Ι, 249.

7. «Εὐστάθιος δὲ ὁ τῆς ἐν 'Αρμενίᾳ Σεβαστείας... ὑπὸ Εὐλαβίου τοῦ ἰδίου πατρὸς καὶ 'Επισκόπου Καισαρείας τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ ἦδη πρότερον καθήρητο, ἐπειδὴ ἀνάρμοστον τῇ ἱερωσύνῃ στολὴν ἠμφίεστο» Σωκρατ. 'Εκκλ. Ἱστορ. ΙΙ, 43, «Εὐσταθίου δὲ πρῶτον μὲν ὡς ἠνίκα πρεσβύτερος ἦν προκατεγγάκει αὐτοῦ Εὐλάλιος ὁ πατὴρ καὶ τῶν εὐχῶν ἀφόρισεν» 'Επίσκοπος ὢν τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ 'Εκκλησίας Καισαρείας» (Σωζ.ομ. 'Εκκλ. Ἱστ. ΙV, 24).

8. 'Επιστολὴ ΙΙΑ'.

9. 'Επιστολὴ ΣΜΔ'.

10. 'Επιστολὴ ΣΞΓ'.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ουδόλως πρέπει να γίνη ύποτονη.

Ὡς ἐσημειώσαμεν εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας», ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς πρέπει μετ' ἀμειώτου ἐνθουσιασμοῦ νὰ ἐορτάζη τὴν 28ην Ὀκτωβρίου ὡς ἡμέραν, καθ' ἣν ἔλαμψεν ἡ πίστις καὶ ἐξεδηλώθη ἡ πρὸς τὸ Ἔθνος εὐνοία τοῦ Θεοῦ καὶ προστασία τῆς Θεομητορὸς. Καὶ πράγματι τόσοι ἡ Θεσσαλονίκη, ὅσον καὶ τὰ ἄνα τὴν Ἑλλάδα πνευματικὰ Ἰδρύματα, τὰ Σχολεῖα καὶ ὁ Τύπος ἐπανηγύρισαν πρεπόντως τὴν λαμπρὰν ἐπέτειον.

Ἄλλ' ἢ «Ἐκκλησία» ὀφείλει νὰ παρατηρήσῃ μετὰ λύπης, ὅτι οὐ μόνον ὁ ὑπὸ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων γενόμενος ἐορτασμός εἰς τὸ Στάδιον δὲν παρουσίασε τὴν ἐνδεδειγμένην πνευματικὴν ἔξαρσιν, ἀλλὰ καὶ ἡ ὄλη ἀτμόσφαιρα τῆς Πρωτευούσης, κατὰ τὴν 28ην Ὀκτωβρίου, δὲν εἶχε τὸν ζωηρὸν παλμόν, τὸν ὅποιον εἶχε κατὰ τὸ πρόσφατον παρελθόν. Καὶ εἰς τοῦτο συνετέλεσε πρὸς τοὺς ἄλλους τὸ ὅτι ἐπετράπη, ἵνα πολλὰ καταστήματα κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην εἶναι ἀνοικτά, ὡς πράγματι συνέβη. Ἄς προσέξωμεν πολὺ. Ἡ ἀνάμνησις τῆς 28ης Ὀκτωβρίου οὐδόλως πρέπει νὰ γίνη ὑποτονη καὶ νὰ ἀτροφῆσθῃ. Πάντοτε πρέπει νὰ διατηρηθῇ ζωηρά, πρὶν καὶ ἀναμοχλεύουσα τὰς καρδίας ἡμῶν. Δὲν πρέπει ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἐξισωθῇ μετὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας.

Μετὰ πάσης λεπτότητος.

Καθ' ἃ ἀνεγράφη εἰς τὸν καθημερινὸν τύπον, πληροφοροῖαι ἐξ Ἱεροσολῶν ἀναφέρουν, ὅτι ἀνακινεῖται ἐκεῖ πάλιν κατ' αὐτὰς τὸ ζήτημα τῶν «δικαίων» τῆς Ἀραβικῆς κοινότητος ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστόν, καταβάλλει ἡρωϊκὰς καὶ λίαν συγκινητικὰς προσπάθειαις πρὸς διάσωσιν τῆς Ἑλληνικότητός του.

Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι εἰς πολλὰς διαλέξεις, γενομένας ὑπὸ ἐξεχόντων Ἀράβων Ὁρθοδόξων, ἡμφισβητήθη ἡ Ἑλληνικότης τοῦ Πατριαρχείου καὶ ἐζητήθη ἡ ἐπέμβασις τῶν ἀρχῶν διὰ τὴν ἀνακίνησιν τοῦ ζητήματος τοῦ καθορισμοῦ τῆς ἐθνικότητος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων.

Αἱ θλιβεραὶ αὐταὶ εἰδήσεις ἐπιβάλλον, ὅπως οἱ παρ' ἡμῖν ἀρμόδιοι κινήθουν δραστηρίως, ἀλλὰ καὶ μετὰ πάσης λεπτότητος καὶ δεξιότητος, πρὸς πρόληψιν δυσμενῶν ἐξελίξεων εἰς βῆρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων. Ἡ ὑπεράσπισις τῶν δικαίων αὐτοῦ δὲν προσφέρει μόνον ὑπηρεσίας πρὸς αὐτό, ἀλλὰ πρὸς τὸν καθ' ὅλον Ἑλληνικὸν πολιτισμόν, τοῦ ὁποῦ τοῦτο ἀποτελεῖ φάρον τηλαυγῆ.

Δυναμίτις.

Ὁ ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ δημοσιογράφου «Ἀθηναίου» ἐπισημαινόμενος κίνδυνος ἐκ τῶν ξένων προπαγανδῶν δὲν πρέπει νὰ ἀφήσῃ ἀδιαφόρους τοὺς ἀρμόδιους.

«Αἱ ξέναί, γράφει, θρησκευτικαὶ ἢ μᾶλλον ἀντιθρησκευτικαὶ καὶ ἀντιχριστιανικαὶ προπαγανδαὶ ἐντείνουσι διαρκῶς περισσώτερον τὴν δρασίαν τῶν τελείως ἀνεόχλητοι ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἀκόμη ἔχουν ἐπιστρατεύσει καὶ ὠραῖα κορίτσια, ποὺ πηγαίνουν ἀπὸ σπῆτι σὲ σπῆτι καὶ μετὰ σαγηνευτικὰ μειδιάματα προσφέρουν βιβλία πάμφθινα ἢ δωρεάν. Τὸ ἀτόχημα εἶναι, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἔχει μὲν προνοήσει εἰς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τὸν τὴν ἀπαγόρευσιν προσηλυτισμοῦ, ἀλλὰ εἰς τὴν πραγματικότητα τὸν ἐπιτρέπει εἰς ὅλας τὰς αἰρέσεις, δυνάμει ξενικῶν ἐπεμβάσεων».

Εἶναι ἀξία ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως ἡ ὠμὴ εἰλικρίνεια, μετὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἐκλεκτὸς δημοσιογράφος ὑπενθυμίζει τὸ χρονίσαν θέμα τῶν ξένων προπαγανδῶν. Εἶναι καιρὸς ἐπὶ τέλος νὰ ἀντιληφθῶν οἱ ἀρμόδιοι, ὅτι ἡ ἐλευθέρω καὶ ἀνεόχλητος δρασίς αὐτῶν σημαίνει, ὅτι εἰς τὰ θεμέλια τοῦ Ἔθνους γίνεται διάβρωσις καὶ τοποθετεῖται δυναμίτις.

Ἡ Ῥιζαίριος Σχολή.

Ὀφείλονται τῷ ὄντι θεορὰ συγκολλητήρια εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς τιμώσης τὴν Ἑλλάδα Ῥιζαίριος Σχολῆς διὰ τὴν πρόσφατον λαμπρὰν δραστηριότητα αὐτῆς, ἣτις εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὸ νὰ ἀποκτήσῃ αὕτη νέας θαυμασίας ἐγκαταστάσεις παρὰ τὸ Ἀμαρουσίον καὶ πρότυπα ἐν τοῖς Βαλκανίοις κτιριακὰ συγκροτήματα διδασκαλῶν μετὰ θαυμασίον ἱεροῦ νοοῦ.

Ὁ Ἐπισκέπτης δὲν θαυμάζει μόνον τὰς εὐρυχωρὰς καὶ ἡλιολούστους αἰθούσας διδασκαλίας, αἷτινες θερμαίνονται διὰ τελειοτάτων συστημάτων θερμάνσεως, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὠραίους διαδρόμους, τὰ ἀναγνωστήρια, τὰς βιβλιοθήκας, τὰ γραφεῖα, τὸ ἀμφιθέατρον, τὰς δι' ἡλεκτρισμοῦ ἢ ἀτμοῦ λειτουργούσας ἐγκαταστάσεις κουζίνας, ἐστιατορίου, πλυντηρίου, τὰ ὑπνοδωμάτια κ.λ.π.

Ἡ «Ἐκκλησία» εὐχεταὶ ὀλοφύχως, ὅπως αἱ νέα λαμπρὰ κτιριακὰ ἐγκαταστάσεις τῆς Ῥιζαίριος Σχολῆς, ἐξ ἧς προήλθον σημαίνουσαι προσωπικότητες, καταστοῦν τὸ θαλερὸν φωτῶριον, τὸ ὁποῖον θὰ τροφοδοτῇ τὰς τάξεις τοῦ Ἱεροῦ μας Κλήρου διὰ νέων λαμπρῶν στελεχῶν, ἐμφορομένων ὑπὸ ζήλου ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἐχόντων κατὰ πάντα ἀριτίαν μόρφωσιν.

Μετ' ἐλπίδων πολλῶν.

Εἶναι κοινὴ συνείδησις καὶ πανελλήμιον αἴτημα ἢ ἀνάγκη τῆς στροφῆς τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν πνευματικῶν παραγόντων τοῦ τόπου μας πρὸς ἀνύψωσιν τῆς πνευματικῆς στάθμης τῶν ἐλληνικῶν ἐπαρχιῶν. Ὅθεν πᾶσα ἐνέργεια καὶ ἐκδήλωσις, ἣτις ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ δημιουργηθῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πνευματικὰ κέντρα καὶ πνευματικὰ κινήσεις, δεόν νὰ χαίρει ζηταί μετ' ἐλπίδων πολλῶν.

Δι' αὐτὸ μετὰ χαρᾶς ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἐπληρο-

φορήθη, ὅτι ἡ πόλις τῶν Ἰωαννίνων ἀφ' ἐνὸς ἀπέκτησε προσφάτως θαυμασίαν Πανακοθήκη, παρουσιάζουσιν τοὺς κυρίους σταθμοὺς καὶ φορεῖς τῆς νεοελληνικῆς ζωγραφικῆς, καὶ ἀφ' ἑτέρου, ὡς πληροφοροῦν αἱ ἐφημερίδες τῶν Ἰωαννίνων, θὰ πλουτισθῇ προσεχῶς διὰ πολλῶν βιβλίων, προερχομένων ἐκ δωρεᾶς, γενομένης πρὸς τὰς βιβλιοθήκας τῆς.

Ἐπειτα εἶναι ἄξιον ἰδιαίτερας ἐξάρσεως τὸ γεγονός, ὅτι πασῶν τῶν προσπαθειῶν πρὸς ἀνθρώπων τῆς πνευματικῆς στάθμης τῶν ἐπαρχιῶν ἡγοῦνται πολλοὶ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν, οἵτινες δὲν φροντίζουν μόνον διὰ τὴν ἐν ταῖς Ἱ. Μητροπόλεσιν αὐτῶν ἰδρυσιν πνευματικῶν κέντρων καὶ παντὸς εἶδους πολιτιστικῶν φυτωρίων, ἀλλὰ καὶ διοργανῶνουν σειράς διαλέξεων καὶ δημοσιεύουν ἄρθρα καὶ βιβλία, ἀφορῶντα εἰς τὴν ὑγιᾶ μόρφωσιν τοῦ ποιμνίου των.

Προφανὲς τὸ καθήκον.

Ὡς σημειοῦται ἐν τῷ Περιοδικῷ «Πορευθέντες» ἀπεπερατώθη ἐν Οὐγκάντα τὸ κτίριον τοῦ Ὁρθόδοξου Νοσοκομείου, ὅπερ θὰ δέχεται ἀσθενεῖς διαφόρων δογμάτων καὶ θρησκειῶν καὶ θὰ προβάλλῃ τὸ γνήσιον ὀρθόδοξον πνεῦμα, ὅπερ εἶναι πνεῦμα σεβασμοῦ καὶ ἀνυποκρίτου ἀγάπης καὶ στοργῆς πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ κτιρίου ὀφείλεται εἰς τὴν βοήθειαν τῶν εὐσεβῶν Ἑλλήνων τῆς Οὐγκάντα, τῆς Κέννας καὶ τοῦ Σουδᾶν, ὡς καὶ τῶν φοιτητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίον Σταυροῦ τῆς Βοστώνης τῆς Ἀμερικῆς. Διὰ τὰ τεττὴ ὅμως εἰς λειτουργίαν, χρειάζονται πολλὰ πράγματα, π.χ. ἱατρικὰ ἐργαλεῖα, κρεβάτια, φάρμακα κ.λ.π. Ἐὰν ἐπομένως ὅλοι οἱ Ὁρθόδοξοι δὲν σπεύσων εἰς βοήθειαν, τὸ Νοσοκομεῖον θὰ μείνῃ ἡμιτελὲς καὶ δὲν θὰ ἐκπληρώσῃ τὸν ἱερὸν σκοπὸν του. Ὅθεν εἶναι προφανὲς τὸ ἔναντι τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Οὐγκάντα καθήκον τῶν Ὁρθοδόξων.

Δεδικαιολογημέναι διαμαρτυρίαι.

Εἶναι λίαν δεδικαιολογημέναι αἱ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἐκκλησίας καταφθάσαι διαμαρτυρίαι περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ κινηματογραφικοῦ ἔργου «Μανταλένα», ὅπερ προβάλλεται συγχρόνως εἰς πολλοὺς κινηματογράφους τῆς Ἑλλάδος καὶ παρακολουθεῖται ὑπὸ πολλῶν χιλιάδων θεατῶν.

Αἱ διαμαρτυρίαι αὗται δὲν ἀφοροῦν βεβαίως εἰς τὴν τέχνην τῆς ἠθοποιίας τῶν πρωταγωνιστῶν τοῦ ἔργου, οὔτε ἴσως εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ, ἥτις πάντως δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν γενομένην δι' αὐτὴν διαφήμωσιν, ἀλλ' εἰς τὸ ὅτι τὸ ἔργον περιέχει στοιχεῖα διακωμωδοῦντα τὸν ἑλληνικὸν κλῆρον καὶ ἐπιδιώκοντα τὴν δημιουργίαν ἐδθυμίας εἰς τοὺς θεατὰς διὰ σκηνῶν, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν ἀναρμόστους ἐκδηλώσεις ἢ λόγους ἐνὸς κληρικῶ.

Πότε ἐπὶ τέλους θὰ γίνῃ κοινὴ συνείδησις, ὅτι ἐν ἔργον, διὰ τὰ ἔχῃ ἀληθῶς ἑλληνικὸν χρῶμα καὶ ἀνώτερον πνευματικὸν περιεχόμενον, δὲν πρέπει νὰ

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΡΤΑΣΩΦ (†)

Ἐν πόνι γήρατι, τὴν 12ην Σεπτεμβρίου τρ. ἔ., ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον εἰς Παρισίους ὁ καθηγητῆς τοῦ Ὁρθόδοξου Ρωσικοῦ Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου Παρισίων καὶ τέως Ὑπουργὸς Ὁρησκευμάτων καὶ Παιδείας, Ἀντώνιος Καρτασῶφ, κηδευθεὶς ἐν τῷ ῥωσικῷ κοιμητηρίῳ τῆς Ἁγίας Γιεβεβιέβης. Τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν ἐτέλεσεν ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Κατάνης κ. Κασσιανός, παρισταμένων τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ρηγίου μεθ' ἅπαντος τοῦ Ἱεροῦ κλήρου τῆς παροικίας μας, τῶν Ἑλλογ. Καθηγητῶν τοῦ Θεολ. Ἰνστιτούτου καὶ πολλῶν ἑτεροδόξων προσωπικοτήτων. Γόνος χωρικῆς, ἀλλ' εὐσεβοῦς οἰκογενείας, ἐγεννήθη εἰς τὰ Οὐράλια τῷ 1875. Ἀποφοιτήσας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς τῆς Αἰκατεριμπούργκ μετέβη πρὸς ὀρτιωτέραν Θεολογικὴν κατάρτιν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀκαδημίαν τῆς Πετροπόλεως, ἥτις καὶ ὑπεχρέωσε τοῦτον νὰ ἐτοιμασθῇ διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἱστορίας τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν ἔτει 1905 ἐξελέγη Ὑφηγητῆς τῆς Ἱστορίας τῆς Ρ. Ἐκκλησίας ἐν τῇ Θεολογικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Πετροπόλεως. Τῷ 1917 διετέλεσεν Ὑπουργὸς τῶν Ὁρησκευμάτων τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως. Μετὰ τὸ πραξικόπημα τῶν Κομμουνιστῶν κατὰ μῆνα Νοέμβριον (1917) ἐφυλακίσθη εἰς τὸ σφούριον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου τῆς Πετροπόλεως. Μετὰ τὴν ἀποφυλάκισιν αὐτοῦ κατέφυγε λάθρα εἰς Φιλανδίαν καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς Παρισίους, ἔνθα ἐξελέγη Πρόεδρος τῆς Ρωσικῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἀπὸ τοῦ 1925 μέχρι τοῦ θανάτου του διετέλεσε καθηγητῆς τοῦ Ὁρθ. Ρωσ. Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου, διδάξας τὴν Ἱστορίαν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Αἱ σπουδαιότεραι ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν μελετῶν του εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: 1) Ἱστορία τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, 2 τόμοι, Παρίσιοι. 2) Ἱστορία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, Παρίσιοι. 3) Εἰς τὴν Ὅδον τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, Παρίσιοι, ρωσιστί. 4) Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης διαφόρους ἐπιστημονικὰς μελέτας εἰς ἐπιστημονικὰ περιοδικά. Ἡ μνήμη τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν διδασκάλου ἀσφαλῶς θὰ παραμείνῃ αἰωνία, διότι ἀπὸ τὴν ζῶν αὐτὴν εἶχε κατορθώσει νὰ συνδεθῇ καὶ νὰ εὑρίσκειται εἰς ἀδιάσπαστον ἐνότητα μετὰ τὴν πηγὴν τῆς αἰωνίου ζωῆς, τὸν Χριστόν.

Παρίσιοι· Ὀκτώβριος.

† Ἱεροδιάκονος Π. Χ. ΣΙΜΙΓΙΑΤΟΣ

ὑποσκάπτῃ τὸν πρὸς τὸν ἱερὸν μας κλῆρον ὀφειλόμενον σεβασμὸν, ἀλλ' ἀντιθέτως νὰ καλλιερῆ τοῦτον ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον; Διατὶ λησμονεῖται, ὅτι αὕτῃ αὕτῃ ἢ ὑπαρξίς τοῦ Ἐθνους μας ὀφείλεται εἰς τὰς θυσίας τοῦ ἱεροῦ κλήρου μας καὶ εἰς τὴν Ἐθνοποιοῦν δρᾶσιν τῆς Ἐκκλησίας;

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ι. Σύνοδος

Η Ίερά Σύνοδος συνήλθε τῆ 18η, 21η, καὶ 25ῃ Ὀκτωβρίου καὶ ἡσχολήθη περὶ διάφορα θέματα ὑπερσιακῆς φύσεως.

— Ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου ὠρίσθη Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Εἰρηνοπόλεως κ. Νικολάου πρὸς παραλαβὴν 348.443 δραχμῶν, συγκεντρωθέντων δι' ἐράνου ἐν τοῖς Ἱ. Ναοῖς τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἀνέγερσιν ἐν Οὐγκάντα Ὁρθοδόξου Χριστιανικοῦ Ναοῦ.

— Ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος δι' ἐγγράφου τῆς πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ὁρθοσκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας ἐζήτησεν ὅπως καταβάλληται εἰς ἀπαντας τὰς τακτικούς ἱεροκήρυκας τῶν Ἱ. Μητροπόλεων, τοὺς μισθοδοτούμενους ὑπὸ τοῦ Ο.Δ.Ε.Π., ἐπίδομα μηνιαῖον ἐκ δραχμῶν 400 δι' ἐξόδα κινήσεως κατ' ἀποκοπὴν ἐντὸς τῆς ἔδρας των ἐκτὸς γραφείου, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν πλείστων ὄσων ἐξόδων, ἀτινα δημιουργοῦνται κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῶν καθηκόντων των.

— Δι' ἑτέρου ἐγγράφου τῆς Ἱ. Συνόδου ἐζητήθη ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Ὁρθοσκευμάτων καὶ Ἐθν. Παιδείας, ὅπως καταβάλληται εἰς τοὺς τακτικούς ἱεροκήρυκας τῶν Ἱ. Μητροπόλεων τοὺς μισθοδοτούμενους ὑπὸ τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. τὸ καταβαλλόμενον εἰς τοὺς λειτουργοὺς τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως εἰδικὸν ἐπίδομα, πρὸς κάλυψιν τῶν ἐξόδων ἀγορᾶς βοηθητικῶν τοῦ ἱεροῦ των ἔργου βιβλίων.

— Ὁ Μακ. Πρόεδρος τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προέβη εἰς τὰς δεούσας παρὰ τοῖς ἀρμοδίοις ἐνεργείας, ὅπως εἰς τὴν δοθεῖσαν εἰς τοὺς Δημοσίους Ὑπαλλήλους καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τῶν Ν.Π.Δ.Δ. αὐξήσιν τῶν μηνιαίων ἀποδοχῶν συμπεριληφθῶσι καὶ ἀπαντες οἱ Ἐφημέριοι.

— Ὑπὸ τῆς Ἱεράς Συνόδου ἐστάλη ἡ κάτωθι ἐγκύκλιος :

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 2873

Άριθμ..... Ἀθήνησι τῆ 21 Ὀκτωβρίου 1960

Διεκτ. 1143

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1115

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ίερά Σύνοδος, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ τριετὴς θητεία τῶν ἤδη ὑπηρετούντων Ἐκκλησιαστικῶν Συμβούλων λήγει τὴν 31ην Δεκεμβρίου ἐ.ε., ἤχη εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ παρακαλέσῃ ὑμᾶς, ὅπως, εὐθὺς ἀμα τῆ λήψει τῆς παρουσίας Ἐγκυκλίου προβῆτε εἰς τὰς δεούσας ἐνεργείας, συνωδᾶ τῷ ἄρθρῳ 1 τοῦ Α.Ν. 2200/1940, ὡς τοῦτο ἐτροποποιήθη ὑπὸ τοῦ Α.Ν. 1095/1942, καὶ τῷ ὑπ' ἀριθμ. 3772/1957 Ν.Δ., διὰ τὴν ἐκ μέρους τῶν προέδρων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων εἰς ὑμᾶς ὑπόδειξιν εὐυπολήπτων καὶ εὐσεβῶν ἐνοριτῶν αὐτῶν, πρὸς διορισμὸν ὡς τακτικῶν μελῶν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν μετὰ τῶν ἀναπληρωτῶν αὐτῶν, διὰ τὴν τριετίαν τὴν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου τοῦ προσεχοῦς ἔτους 1961. Ἡ Ίερά Σύνοδος ἰδιαιτέρως ἐπιστᾶ τὴν ὑμετέραν προσοχὴν, ὅπως ἀστυρηῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως τηρηθῆ ἡ ἐν προκειμένῳ διάταξις τοῦ Ν.Δ./τος 1905/1949, καθ' ὃ «Ἐνοριταὶ διατελέσαντες ἐπὶ δύο συνεχεῖς τριετίαις

μέλη τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου, δὲν δύνανται νὰ ἐπαναδιορισθῶσιν ὡς τοιοῦτοι».

- † Ὁ Ἀθηνῶν Θεόκλητος, Πρόεδρος
- † Ὁ Ὑδρας—Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης Προκόπιος
- † Ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας Ἱερόθεος
- † Ὁ Νευροκοπίου καὶ Ζιχνῶν Ἀγαθὰγγελος
- † Ὁ Μυτιλήνης Ἰάκωβος
- † Ὁ Ἰωαννίνων Σεραφεῖμ
- † Ὁ Μαρωνείας Τιμόθεος
- † Ὁ Δράμας Φίλιππος
- † Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαθείας Δωρόθεος
- † Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Εὐστάθιος
- † Ὁ Κυθήρων Μελέτιος

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

Ἀρχιμ. Θεόκλητος Φίλιππαῖος

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Θεόκλητος κατὰ τὸ διαρρεῦσαν δεκαπενθήμερον προήδρευσε συνεδριῶν τῶν Δ. Συμβουλίων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. καὶ τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. Ὡσαύτως ἐδέχθη κατ' ἐπανάληψιν εἰς συνεργασίαν τοὺς παρ' αὐτῷ Θεοφ. Βοηθούς Ἐπισκόπους Θαυμακοῦ κ. Χρυσόστομον, Κερνίτσης κ. Χρυσόστομον καὶ Ἀχαΐας κ. Παντελεήμονα, τὸν Ἀρχιεπίσκοπο τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς Διευθυντὰς διαφόρων Ἐκκλησιαστικῶν ὑπηρεσιῶν κ.λ.π.

— Τῆ 18ῃ Ὀκτωβρίου ἐδέχθη τὸν Καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου κ. Εὐάγγελον Ἀβαρισσιώτην.

— Τῆ 19ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὸν Ἀκαδημαϊκὸν καὶ τ. Ὑπουργὸν κ. Ἀθανασιάδην—Νόβαν. Αὐθήμερον ἐπισκέφθη τὸν ἐν Ἀθήναις Πρεσβυτὴν τοῦ Ἰσραήλ. Τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐκήρυξε τὴν ἑναρξιν τῆς ἑβδομάδος Προλήψεως Ἀτυχημάτων, γενομένην εἰς εἰδικὴν ἐπὶ τούτῳ τελετῇ.

— Τῆ 20ῃ Ὀκτωβρίου ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὸν Καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γαρδίκαν, τὸν τ. Ὑπουργὸν κ. Μαλαμίδα καὶ τὸν βουλευτὴν καὶ τ. Ὑπουργὸν κ. Γεροκωστόπουλον.

— Τῆ 22α τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὸν Ὑπουργὸν Οἰκισμοῦ κ. Κεφαλογιάννην.

Τῆ αὐτῆς ἡμέρα κατῆλθεν εἰς Πειραιᾶ καὶ παρέστη εἰς τὴν τελετὴν τῆς ἐγγραφῆς τοῦ χιλιεστοῦ πλοίου εἰς τὸ Ἐλληνικὸν νηολόγιον.

— Τῆ ἐπομένη, 23ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος παρέστη εἰς διάλεξιν, δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἀνδρεάδη.

— Τῆ 24ῃ Ὀκτωβρίου ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὸν Βουλευτὴν κ. Γιαννόπουλον καὶ τὸν Βουλευτὴν κ. Ἀποσκίτην.

— Τῆ 27ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐδέχθη τὸν Πρόεδρον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Παν. Μηπρασιώτην, τὸν ἐφοπλιστὴν κ. Λαϊμὸν καὶ τὸν βουλευτὴν κ. Παπαηλιοῦ.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας παρέστη εἰς τὴν ὀργανωθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἑορτὴν ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ ἐπετείῳ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου.

— Τῆ 28ῃ Ὀκτωβρίου ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος παρέστη ἐν τῇ Μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἰς τὴν ἐπὶ τῇ ἔθνικῃ ἐπετείῳ γενομένην τελετῇ.

*

— Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Θαυμακοῦ κ. Χρυσόστομος κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα Ὀκτωβρίου, ἐν Κυριακαῖς καὶ ἑορταῖς, ἐχοροστάτησεν, ἐλειτούργησε καὶ ὡμίλησεν εἰς ἱεροὺς ναοὺς τοῦ Πειραιῶς.

— Τῆ 1 Ὀκτωβρίου ἐτέλεσεν Ἀγιασμὸν ἐν τῷ ἐν Πειραιεῖ ἱερῷ ναῷ τῆς Εὐαγγελιστρίας, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν Μαθημά-

των τοῦ Γ' Γυμνασίου ἀρρένων Πειραιῶς καὶ ὠμίλησεν ἐπι-
καίρως.

— Τῆ 5ῃ μετέσχε συσκέψεως, εἰς τὴν ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴν
Ἀθηνῶν, τῆς Ἐπιτροπῆς διενεργείας Ἐράνου ὑπὲρ τοῦ Πανα-
γίου Τάφου, ὡς μέλος αὐτῆς.

— Τῆ 9ῃ προσέτη τῆς Δοξολογίας τῆς τελεσεθείσης εἰς τὸν
ι. ναὸν τῶν Ἁγίων Κων/νου καὶ Ἑλένης ἐν Πειραιεὶ ἐπὶ τῇ
ἐνάρξει τοῦ Προσκοπικοῦ ἔτους.

— Τῆ 15ῃ ἐπισκέφθη πρὸς ἐπιθεώρησιν τὸ ἐν Πειραιεὶ Ἐκ-
κλησιαστικὸν Ὁρφανοτροφεῖον θηλέων «Ἅγιος Σπυρίδων».

— Τῆ 16ῃ εἰς τὸν ἐν Πειραιεὶ ἱερὸν ναὸν τῶν ἁγίων Κων/
νου καὶ Ἑλένης, ἐχειροτόνησεν, ἐντολῇ τοῦ Μακαριωτάτου
Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Θεοκλήτου, εἰς Οἰκονόμον τὸν
αἰδέσθ. Θεόδωρον Μπαρλογιάννην, ἐφημέριον τοῦ ἐν Πειραιεὶ
ἐνοριακοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἁγίου Βασιλείου.

— Τῆ 24ῃ εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις ἱερὸν ναὸν τῆς Μητροπόλεως
δομοῦ μετὰ τοῦ Μ. Πρωτοσυγκέλλου Πανσοσ. Ἀρχιμ. κ. Θεοκλή-
του Ἀβραντινῆ, καὶ μετὰ Πανοσιολογιωτάτων καὶ Αἰδεσι-
μωτάτων Ἐφημερίων τῆς ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν,
συνειργάσθη διὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ καταλόγου τῶν θε-
μάτων τοῦ ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῆς ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς
Ἀθηνῶν, ὅπερ θὰ συγκληθῆ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ προσεχοῦς
Ἰανουαρίου τοῦ 1961.

— Τῆ 27ῃ ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου, πα-
ρουσία τῶν τοπικῶν ἀρχῶν τοῦ Πειραιῶς, καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ
τῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας κ.Γ. Ἀνδριανουποῦλου, ἐτέλεσε
Τρισάγιον εἰς τὸ ἐν Πειραιεὶ Μνημεῖον τῶν πεσόντων, ὑπὲρ
τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἀγῶσι πεσόντων ἀδελ-
φῶν ἡμῶν καὶ παρηκολούθησε τὴν κατάθεσιν στεφάνων
εἰς τὸ Μνημεῖον παρὰ τῆς μαθητιώσης νεότητος τοῦ Πειραιῶς.
Εἶτα εἰς τὸ Δημοτικὸν Θέατρον Πειραιῶς παρηκολούθησε
διαλέξεις σχετιζομένας πρὸς τὴν 28ην Ὀκτωβρίου τοῦ 1940,
τῶν κ. Γεωργίου Κοντογεώργου, Διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας
Πόλεως Πειραιῶς, καὶ φοιτητοῦ τῆς Φοιτητικῆς Πνευματικῆς
Ἐστίας Πειραιῶς.

— Τῆ 8ῃ, ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ ἑορτῇ ἐχοροστάτησεν, κατὰ τὴν
τελεσεθείσαν Δοξολογίαν ἐν τῷ ἐν Πειραιεὶ ἱερῷ ναῷ τῶν Ἁγίων
Κων/νου καὶ Ἑλένης παρουσίᾳ τῶν ὡς ἄνω ἀρχῶν τοῦ Πει-
ραιῶς, καὶ ἐν συνεχείᾳ παρηκολούθησεν εἰς τὸ Μνημεῖον
τῶν πεσόντων τὴν κατάθεσιν στεφάνων ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ
Πειραιῶς.

*

Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἀχαΐας κ. Παν-
τελεήμων τῆ 27ῃ Σεπτεμβρίου προήδρευσε Συνεδρίας
τοῦ Συμβουλίου Ἐκκλησ. Ἀσύλου Ἀγ. Ἀνδρέου.

— Κατὰ τὸν μῆνα Ὀκτώβριον ἐλειτούργησε καὶ ὠμίλησεν εἰς
διαφόρους Ναοὺς τῆς ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

— Τῆ 3ῃ Ὀκτωβρίου ἐδέχθη ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακαριω-
τάτου Ἀρχιεπισκόπου καὶ ἐξενάγησεν τὸν Ἡγούμενον τοῦ
Ἀββαείου τοῦ Νάσομ Πανοσιολ. κ. Μόρρις τῆς Ἀγγλικα-
νικῆς Ἐκκλησίας

— Τῆ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκο-
πον εἰς τὴν ἐν τῇ Αἰθούσῃ τοῦ Παρνασσοῦ γενομένην ἑορτὴν
τῆς Παγκοσμίου ἡμέρας τοῦ Παιδιοῦ.

— Τῆ 7ῃ Ὀκτωβρίου προήδρευσε τοῦ Συμβουλίου τοῦ
Ἐκκλησ. Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγμένης.

— Τῆ 13ῃ τοῦ ἰδίου μηνὸς ὑπεδέχθη, ἐξενάγησεν καὶ κατεῦ-
δωσε τὸν διελθόντα ἐξ Ἀθηνῶν ἀρχηγὸν τῆς Γερμανικῆς
Ἐκκλησίας Δρα Ὁθωνα Ντιμπέλιους.

— Τῆ 16ῃ Ὀκτωβρίου ἐτέλεσε τὸν ἀγιασμὸν ἐν τῇ αἰθούσῃ
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς σειράς τῶν
ὁμιλιῶν τῆς «Φωνῆς Κυρίου» καὶ ὠμίλησεν ἐν συνεχείᾳ ἐπὶ
τοῦ θέματος «Ἡ σύγχρονος κατάστασις καὶ ἡ τοποθέτησις
τῶν χριστιανῶν».

— Τῆ 18ῃ Ὀκτωβρίου ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπί-
σκοπον εἰς σύσκεψιν ἀποπερατώσεως Οἰκοτροφείου τῆς ἱ. Μονῆς
Λογγοβάρδας.

Τῆ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ ὠμίλησεν εἰς δύο διαδοχικὰς διαλέξεις περὶ
τῶν ἐν Ἑλλάδι ἔξενον προπαγαυδῶν εἰς τὸ Φροντιστήριον
τῶν Πνευματικῶν τῆς ἱ. Μονῆς Πεντέλης.

Τῆ ἰδίᾳ ἑσπέρα ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον
εἰς δεξιῶσιν, δοθείσαν εἰς τὴν Ἀργεντινὴν Πρεσβείαν.

— Τῆ 21ῃ Ὀκτωβρίου ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπί-
σκοπον καὶ ὠμίλησε κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐκθέσεως τοῦ Φά-
ρου Τυφλῶν καὶ Ἀποκαταστάσεως πολιτῶν ἀναπήρων.

— Τῆ 24ῃ τοῦ ἰδίου μηνὸς προήδρευσε τοῦ Συμβουλίου τοῦ
Ἐκκλησ. Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγμένης.

Τῆ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον
κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς Ἐθνικῆς Ἐταιρείας Κοινωνικῆς
Ἀλληλεγγύης.

Τῆ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον
εἰς διάλεξιν δοθείσαν παρὰ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Σ. Μελά ἐν τῇ
Αἰθούσῃ τῆς Ἀνωτάτης Ἐμπορικῆς Σχολῆς ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ
τῆς ὑψώσεως τῆς ἐλληνικῆς σημαίας εἰς τὸ χιλιεστὸν ἐμπορι-
κὸν πλοῖον.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Ὁ Μακ. Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Βενέδικτος δι' ἐπι-
στολῆς του ἐγνώρισε τῷ Σεβ. Τιβεριάδου κ. Ἀνατολίῳ, ὅτι
ὁ Ἱεροδιάκονος Θεοδόσιος Τασσὸς καὶ ὁ Ἱερωνόμαχος Κάλλι-
στος Καντεμνίδης καθρέθησαν ὑπὸ τῆς Ἀγίας καὶ ἱ. Συνόδου
τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων.

Ἐξ αρχία Παναγίου Τάφου.

ΚΛΗΣΙΣ

Καλοῦνται οἱ Πανσοσ. Ἀρχιμανδρίται κ.κ. Φιλούμενος
Χασάπης καὶ Θεόφιλος, μέλη τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος
τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, ὅπως ἐντός μηνὸς παρουσια-
σθῶσι εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων, διότι ἄλλως θέλουσι
δικασθῆ ἑρήμην.

Ἀθῆναι, τῆ 27ῃ Ὀκτωβρίου 1960

Ἐντολῇ τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Βενεδίκτου

Ὁ Ἐξάρχος τοῦ Παν. Τάφου

† Ὁ Τιβεριάδου Ἀνατόλιος

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Κατόπιν σχετικῆς αἰτήσεως τοῦ Μητροπολίτου Κρου-
τίσκης καὶ Κολόμνας κ. Νικολάου, ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ρωσικῆς
Ἐκκλησίας ἀπήλλαξε τοῦτον τῶν καθηκόντων τοῦ προϊστα-
μένου τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων
Γραφείου τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, διορίσασα εἰς τὴν θέσιν
τοῦ τὸν ἀρχιμανδρίτην Νικὸδημον, ὁ ὁποῖος ἐξελέγη ἐπί-
σκοπος Ποντόσκ.

— Εἰς ἐπιστολὴν του δημοσιευομένην εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 7
τεύχος (1960) τοῦ ἐπίσημου ὄργανου τοῦ Πατριαρχείου
Μόσχας, ὁ ἀρχιμανδρίτης Διονύσιος (Σαμπῶ), ὁ ὁποῖος
ἐπισκέφθη τὴν Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν διὰ τρίτην φοράν τὸν
παραλθόντα Ἰούνιον, γράφει ὅτι ἡ Θεολογικὴ Ἀκαδημία
Μόσχας ἔχει ὄλας τὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν κατάρτισιν νέων
ἱερέων «ἐν τῷ πνεύματι τῶν καλυτέρων ὀρθοδόξων παραδό-
σεων» καὶ ὅτι τὸ πρό τινων ἐτῶν ἱδρυθὲν μουσεῖον παρὰ τῇ
Θεολογικῇ Ἀκαδημίᾳ Μόσχας περιέχει χιλιάδας ἐκθεμάτων
καὶ ἐγγράφων ἀφορώντων τὸσον εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν, ὅσον καὶ
εἰς τὴν Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν. Ἀκολουθῶν ὁ ἐπιστολογράφος
παρατηρεῖ ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τῆς Ρωσίας ἐκκλησιάζ-
ζονται καθημερινῶς καὶ ὅτι εἶδε τὴν εὐσέβειαν καὶ τὸν φλογερὸν
θηρσκευτικὸν ζῆλόν των. Ἐν κατακλείδι ὁ ἐπιστολογράφος
τονίζει ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία
καὶ εἰδικῶς ἡ Ρωσικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι κεκλιμένη
νὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῆς τὸσον ἀπὸ ὅλα
τὰ θρησκευτικὰ δόγματα ἐπιθυμητῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνό-
τητος. «Περὶ τῆς κλήσεως αὐτῆς τῆς Ρωσικῆς Ὀρθοδόξου
Ἐκκλησίας μαρτυροῦν ἡ πληρότης τῆς πίστεως, τὸ ἀναλλοίω-
τον τῆς διδασκαλίας, ἡ δύναμις τῆς λειτουργικῆς ζωῆς καὶ
τὸ πολυάριθμον τῶν πιστῶν τέκτων τῆς».

— Κατὰ τὸ τρέχον ἔτος συμπληροῦνται 100 ἔτη ἀπὸ τῆς
διαδόσεως τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τὴν Ἰαπωνίαν. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ
τὸ ἐπίσημον ὄργανον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας (Τεύχος

7 τοῦ 1960) δημοσιεύει ἀξιοπρόσεκτον ἄρθρον τοῦ Α. Κάζεμ-Μπέκ περὶ τοῦ ἀποστόλου τῆς Ἰαπωνίας Ἀρχιεπισκόπου Νικολάου (Κατσάκιν), ὁ ὁποῖος τὴν 8 Ἰουνίου 1860 διωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Ρωσίας πρῶτος ἱεραπόστολος ἐν Χακοδάτη, ὁπότεν ἤρχισεν εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν τὴν διάδοσιν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὴν «χώραν τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου». Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰαπωνίας Νικόλαος (Κατσάκιν) ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον τὴν 3 Φεβρουαρίου 1912, ἐργασθεὶς συστηματικῶς καὶ μετὰ σπανίου ζήλου ἐπὶ μίαν πεντηκονταετίαν διὰ τὴν διάδοσιν καὶ ἐμπέδωσιν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὴν Ἰαπωνίαν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Ὡς γνωστόν, ἀπὸ τῆς 21 Φεβρουαρίου ἐ.ε. Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας Γεωργίας εἶναι ὁ Μακαριώτατος Καθολικὸς Πατριάρχης κ. Ἐφραίμ Β', κατὰ κόσμον Γρηγόριος Σιόβιτς Σινταμονίτγχε. Οὗτος ἐγεννήθη τῆ 1896 Τὸ ἔτος 1918 ἐτελείωσε τὸ ἐκκλησιαστικὸν σεμινάριον. Μετὰ ταῦτα ἐνεγράφη εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολήν, τὴν ὁποίαν ἐτελείωσε τὸ 1923. Τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἠσπάσθη ὡς τεταρτοετῆς Φοιτητῆς. Μετὰ πέντε ἔτη ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος, τὸ δὲ 1945 ἐξελέγη Μητροπολίτης.

Ὡς ἐπίσκοπος καὶ Μητροπολίτης εἰργάσθη ἀόκνως διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν καὶ ἐξωραϊσμὸν τῶν ναῶν. Ἐπίσης συνέγραψε πολλὰ ἀξιόλογα θεολογικὰ καὶ φιλολογικὰ ἔργα. Οὗτος ἔτυχε καὶ πολλῶν τιμητικῶν διακρίσεων. Οὕτω, ἡ σοβιετικὴ κυβέρνησις τοῦ ἀπένευσε τὸ μετάλλιον «Διὰ τὴν ἀμνηναν τοῦ Καυκάσου», ὁ δὲ ἀειμνηστὸς Πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἀλέξανδρος Γ' τὸ παράσημον τῶν ἀγ. Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Σερβίας κ. Γερμανὸς παρέστη εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν τοῦ Συνδέσμου τῶν κληρικῶν τῆς ἐπισκοπῆς Ζίτσης, ἡ ὁποία συνήλθε τὴν 15 Σεπτεμβρίου ἐ.ε. εἰς τὴν ἱεράν μονὴν Ζίτσης, παλαιὰν ἔδραν τῶν Σέρβων Ἀρχιεπισκόπων. Οὗτος ἐχαιρέτησε καὶ ἠύλογησε τὴν συνέλευσιν καὶ ἠύχθη, ὅπως αἱ ἐργασίαι τῆς ἀποβοῦν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους. Ἡ παρουσία τοῦ Πατριάρχου εἰς τὴν συνέλευσιν ἐρμηνεύεται ὡς σημαίνουσα πλήρη ἀναγνώρισιν τοῦ Συνδέσμου τῶν ὀρθοδόξων ἱερέων Γιουγκοσλαυίας.

—Ὁ πρόεδρος τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Ἐπιτροπῆς Θρησκευμάτων καὶ μέλος τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου κ. Ντομπρίβογε Ραντοσάβλεβιτς ἐδέχθη τὴν 8 Ὀκτωβρίου ἐ.ε. τὸν καθολικὸν Ἀρχιεπίσκοπον Βελιγραδίου κ. Ἰωσήφ Οὐϊτσιτς, ὁ ὁποῖος ἐπέξήγησε τὸ ὑπόμνημα τῶν καθολικῶν ἐπισκόπων Γιουγκοσλαυίας πρὸς τὴν γιουγκοσλαυικὴν κυβέρνησιν. Τὸ ὑπόμνημα αὐτὸ ἐνεκρίθη ὁμοφώνως εἰς τὴν ὀλομέλειαν τῶν καθολικῶν ἐπισκόπων, ἦτις συνήλθεν εἰς τὴν πόλιν Ζάγκρεμπ ἀπὸ 20 ἕως 23 Σεπτεμβρίου ἐ.ε. Εἰς τὸ ὑπόμνημα ὑπογραμμίζεται ἡ ἐπιθυμία τοῦ καθολικοῦ ἐπισκοπᾶτου νὰ συμβάλῃ εἰς τὸν διακανονισμὸν τῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Κράτους καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν γίνονται συγκεκριμέναι ὑποδείξεις καὶ προτάσεις. Οἱ καθολικοὶ ἐπίσκοποι εἶναι τῆς γνώμης, ὅτι τὸ Σύνταγμα καὶ ὁ Νόμος περὶ τῆς θέσεως τῶν θρησκευτικῶν δογμάτων παρέχουν τὴν βάσιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας δύνανται νὰ ἀναπτυχθοῦν αἱ σχέσεις μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας.

Ὁ ὑπουργὸς Ραντοσάβλεβιτς ἐξετίμησεν εὐμενῶς τὰς προσπάθειάς αὐτὰς τῶν ἐπισκόπων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι τὸ ὑπόμνημα τῶν θὰ μελετηθῇ προσεκτικῶς ὑπὸ τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Διακήρυξις

Κενῆς οὐσης τῆς θέσεως τοῦ Ἀρχιεπιφύλακος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, καλοῦμεν καὶ αὐθις, ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν δημοσιευθεῖσαν ὑπ' ἀριθμ. 2514/1019/20-9-1960 ἡμετέραν προκήρυξιν, τοὺς βουλομένους καὶ κεκτημένους τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα πρὸς κατάληψιν τῆς θέσεως ταύτης, ὅπως ἐντὸς εικοσαήμερου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης διακηρύξεως ὑποβάλλωσι τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ αἰτήσεις αὐτῶν μετὰ τῶν σχετικῶν δικαιολογητικῶν διὰ τὰ περαιτέρω.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

† Ὁ Ἀθηνῶν Θεόκλητος

Ἱερά Μητρόπολις Κασσανδρείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 46 καὶ 47 τοῦ Α. Ν. 2200/40 «Περί Ἱ. Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς οὗτος μεταγενεστέρως ἐτροποποιήθη, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὰς ὀργανικὰς ἐφημεριακὰς θέσεις τῶν Ἱ. Ναῶν 1) Κοιμήσεως Θεοτόκου-Κασσανδρινοῦ, 2) Ἁγίου Γεωργίου-Παλιουρίου, 3) Κοιμήσεως Θεοτόκου-Βάβδου καὶ 4) Ἁγίου Νικολάου-Θέρμης, ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ἐν τῷ δελτίῳ «Ἐκκλησία» σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων κανονικῶν καὶ νομικῶν πιστοποιήσεων.

Ἐν Πολυγύρῳ τῇ 22ᾳ Αὐγούστου 1960.

† Ὁ Κασσαδρείας Συνοσιος

Ἱερά Μητρόπολις Μυτιλήνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 46 καὶ 47 τοῦ Α. Ν. 2200/1940 «Περί Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὴν κενὴν ἐφημεριακὴν θέσιν τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Πολιχνίτου, ἵνα, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικὰ πρὸς ἀνακήρυξιν τῶν ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Μυτιλήνῃ τῇ 20ῇ Ὀκτωβρίου 1960

† Ὁ Μυτιλήνης Ἰάκωβος

Ἱερά Μητρόπολις Μηθύμνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 46, 47 καὶ 63 τοῦ Α. Νόμου 2200/1940 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὴν κενὴν τακτικὴν θέσιν Διακόνου τῶν Ἱερῶν Ναῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν καὶ Ἁγίου Βασιλείου Μανταμάδου, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων πιστοποιητικῶν.

Ἐν Καλλονῇ τῇ 24 Ὀκτωβρίου 1960

† Ὁ Μηθύμνης Κωνσταντῖνος

Ἱερά Μητρόπολις Πατρῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἄρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α. Ν. 2200/1940 «Περί Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη καὶ διὰ μεταγενεστέρων Νομοθετικῶν Διαταγμάτων, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίων Πάντων Μάγειρα, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς

ἀπό τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας προκηρύξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων των.

Ἐν Πάτραις τῇ 25ῃ Ὀκτωβρίου 1960

† Ὁ Πατρῶν Κωνσταντῖνος

Ἱερά Ἐπισκοπὴ Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πληρῶσιν τῆς κενῆς Ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱ.Ν. Ἁγίου Δημητρίου τῆς Ἑνορίας Ἀστηρακίου Μαλεβυζίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ κεκτημένους τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως πρὸς κατάληψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως ὑποβάλλωσιν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας τὰ δικαιολογητικά των ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Ρεθύμνῃ τῇ 24ῃ Ὀκτωβρίου 1960

† Ὁ Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου Ἀθανάσιος

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μητροπολίτου Ἡλείας Γερμανοῦ, Εἰκόνας τῆς Κοινωνίας. Ἀθήναι 1960. Σελ. 83.

Ἐμμανουὴλ Ἱ. Καρπαθίου, Μητροπολίτου Κῶ, Ἀρχιεὶον Ἱερῶν Μητροπόλεως Κῶ (Δωδεκανήσου). Τεύχος Δεύτερον. Κώδικες Β' -ΙΑ (2-11) Ἀρχιείου Δουλείας. Ἀθήναι 1960. Σ. λ. 1 2.

Βασιλείου Χ. Ἰωαννίδου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Γεν. Διευθυντοῦ Ὀρησκευμάτων Ὑπουργείου Παιδείας, Τὸ ἐν Ρόδῳ Συνέδριον τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν (19-29 Αὐγούστου 1959). Ἀνάπτυον ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ «Ἐκκλησία». Ἐν Ἀθήναις 1960. Σελ. 134.

Ἀρχιμ. Λεοντίου Χατζηκώστα, Τὸ κλάμα τοῦ μωροῦ κι' ἄλλα διηγήματα. Θεσσαλονίκη 1960. Σελ. 77.

Ἀνδρ. Κ. Παπαγεωργακοπούλου, Δ.Θ. Ἀνωτάτου Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβούλου, Ἡ περὶ πιάτωσης διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐν Ἀθήναις 1960, σελ. 168.

Ἐθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος, Στατιστικὴ τῆς φυσικῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ ἔτος 1957. Α:2 Πληθυσμός. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου. Σελ. 333.

Ἐκδόσεις τοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Ἀνατολικῶν Σπουδῶν τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης Ἀλεξανδρείας, Ἀριθμός, 9, Ἀνάλεκτα (ἔτησια ἔκδοσις τοῦ Ἰνστιτούτου). Ἐπιμελητής.

Θεοδ. Δ. Μοσχονᾶς, Μ. Ὑπομνηματογράφος καὶ βιβλιοφύλαξ τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας. 1960 Σελ. 231.

Ἁγιορειτικῆς Βιβλιοθήκης, Βιβλίον ψυχοφελέστατον, ἥτοι Κατηχητικὴ διδασκαλία ψυχοφελῆς πρὸς νέον περὶ καταρτισμοῦ, καλῆς ἀνατροφῆς κ.λ.π., ὑπὸ Σάββα μοναχοῦ Φιλοθεΐτου. Ἱ. Μονῆς Φιλοθέου, ἁγίου Ὁρους. 1958. Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀγιορείτ. Βιβλιοθήκης. Σωτηρίου Ν. Σχοινᾶ, ἐν Βόλῳ. Σελ. 66.

Ἀποστολικὴ Διακονία, «Ἡ Ἐκκλησία πρὸς τοὺς Γονεῖς», Ὀκτώβριος 1960.

Ἀποστολικὴ Διακονία, «Ἡ Ἐκκλησία σὰς προσκαλεῖ» (Φυλλάδιον διὰ τοὺς μαθητὰς), Ὀκτώβριος 1960.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Κλητῆριον Ἐπίκριμα

Πρὸς τὸν Ἱερομόναχον
Γερμανὸν Κεφαλᾶν

πρώην Κληρικὸν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν
Ἀγνώστου διαμονῆς

Καλεῖσαι ὅπως ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ἐμφανισθῆς ἐνώπιον ἡμῶν καὶ ἀπολογηθῆς ἐπὶ κατηγοριῶν, δι' ἃς ἐνηργήθησαν ἐνορκοὶ ἀνακρίσεις.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1960

Ὁ ἀνακριτῆς

Οἶκ. Ἡλίας Θεοχαρόπουλος

Ἐφημέριος Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου
Παλ. Φαλήρου.

ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

1) «**ΒΟΣΚΕ ΤΑ ΑΡΝΙΑ ΜΟΥ**». Διὰ τὰ Κατώτερα Κατηχητικὰ Σχολεῖα. Σελίδες κ' + 230. Τιμᾶται δρχ. 20.

2) **ΘΕΙΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ**. Διὰ τὰ Μέσα Κατηχητικὰ Σχολεῖα. Σελίδες κ + 346. Τιμᾶται δρχ. 30.

3) **Η ΑΙΩΝΙΑ ΑΛΗΘΕΙΑ**. Διὰ τὰ Ἀνώτερα Κατηχητικὰ Σχολεῖα. Σελίδες λβ + 398. Τιμᾶται δαχ. 40.

« Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν **ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ**

† Ὁ Μυτιλήνης **ΙΑΚΩΒΟΣ**

† Ὁ Ἰωαννίνων **ΣΕΡΑΦΕΙΜ**

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοδ. Σπεράντσα, Θὰ ἀποτελέσουν σταθμὸν.

Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ Χρυσοστόμου, Τὸ ἔλαιον ἐξ ἐπόψεως τελετουργικῆς. (Συνέχεια).

Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ὁ ἱεροκῆρυξ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἱεραπόστολος ἐν Ἰνδαίαις Γρηγόριος ὁ Σίφνιος.

Ἀρχιμ. Εὐθυμίου Ἐλευθεριάδου, Λεόντιος ὁ Καϊσαιρέας Καππαδοκίας καὶ Ἐρμούγενος ὁ ἐκείνου διάκονος.

Παρατηρήσεων Στήλη.

Νεκρολογία.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Προκηρύξεις ἐκλογῆς ἱερέων.

Βιβλιογραφία.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις, Ἰαοῦ 1.